

“Det är alltid så levande”
En kvalitativ studie om bibliotekariers upplevelse av sin yrkesroll

KELSEY CEDERQVIST

HÖGSKOLAN
I BORÅS

© Kelsey Cederqvist

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats – helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande

Svensk titel: "Det är alltid så levande"
Bibliotekariers upplevelse av sin yrkesroll

Engelsk titel: "It's always so vivid" Librarians' experience of
their professional role

Författare: Cederqvist, Kelsey

Färdigställt: 2023

Abstract: This bachelor's thesis investigates the experience of the professional role of five librarians based on semi-structured interviews with a qualitative approach. In the outcome, three main themes emerged; challenges, skills and changes. The challenges consisted partly of challenges linked to the work in the organization, partly of challenges in the leadership where participants felt that managers did not possess sufficient knowledge in the day-to-day work of the organization. In the theme of competence, it emerged that previous competence and experiences were felt to be important in shaping the individual librarianship. In contrast to this, there is also a perceived need for general competence among all librarians. In addition to this, participants felt there was a lack of pedagogical competence. Changes in the professional role consisted of project-based working methods becoming a larger part of the practical work. The role of libraries in society was another part of the perceived changes were political changes that participants feared would give less resources to libraries and provided a motivation to work more outreach. Regarding changes connected to the future, participants felt that the physical book would still be relevant. This thesis highlights that there is a perceived lack of competence taught during education for librarianship and that social competence is central to the profession of librarian. Furthermore, it emerged that the changes of recent decades have meant that the librarian's role has changed to a broader, more complex professional role, since the professional role is individually designed.

Nyckelord: Bibliotekarie, Folkbibliotek, yrkesroll, upplevelse, kompetens, utmaningar och förändringar.

1. Inledning	3
1.1 Problemformulering	3
1.2 Syfte och forskningsfrågor	6
1.3 Avgränsning	6
2. Litteraturöversikt	7
2.1 Samhällets påverkan på folkbiblioteket	7
2.2 Folkbibliotekariens förändrade yrkesroll	9
2.3 Folkbibliotekariens kompetensområden	10
3. Teori	13
3.1 Socialt kapital	13
3.2 De fyra yrkesidentiteterna	14
4. Metod	16
4.1 Semistrukturerad intervju	16
4.2 Urval	16
4.3 Datainsamling	17
4.4 Tematisk analys	18
4.5 Etiska ställningstaganden	18
4.6 Metoddiskussion	19
5. Resultat och analys	21
5.1 Utmaningar i yrkesrollen	21
5.1.1 Arbetet i verksamheten	22
5.1.2 Ledarskap	24
5.2 Kompetens	25
5.2.1 Tidigare kompetens och erfarenhet	25
5.2.2 Social kompetens	27
5.2.3 Ämnesspecifik kompetens	28
5.3 Förändringar	29
5.3.1 Projektbaserat arbetssätt	29
5.3.2 Bibliotekens roll i samhället	30
5.3.3 Folkbiblioteken i framtiden	31
6. Diskussion	33
6.1 Professionens utmaningar	33
6.2 Yrkesrollens komplexitet	34
6.3 Folkbibliotekens roll i samhället	35
7. Slutsats	36
7.1 Förslag på fortsatt forskning	37

1. Inledning

Bibliotekshögskolan i Borås etablerades 1972 med möjlighet till yrkesexamina (Lindberg, 2015). I och med högskolereformen 1993 så ställdes nya krav på utbildningen där en tydligare akademisk koppling efterfrågades. Sedan 1993 har utbildningen inte längre någon verksamhetsförlagd utbildning och de praktiska arbetsuppgifterna som att bemöta besökare och hjälpa dem med deras informationsbehov lär man sig på verksamheten som anställd (Lindberg, 2015). Utbildningen kan ur det här perspektivet upplevas vara riktad till studenter som senare ska arbeta på forskningsbibliotek eller som vill forska snarare för den som är intresserad av arbete på folkbibliotek (Lindberg, 2015). Enligt Michnik & Utter (2016) är inte biblioteks- och informationsvetenskapliga programmet inte en utbildning i folkbibliotek utan helt enkelt en utbildning för biblioteks- och informationsvetenskap.

I boken *Bibliotekarier - i teori och praktik* nämner Hansson (2018) kort att det upplevs finnas ett glapp från bibliotekarieutbildningen till den kompetens som bibliotekariearbetet kräver. I en paneldebatt under bokmässan 2022 så samtalades om glappet mellan de förväntningar besökare har av biblioteken och vad bibliotekarier förväntas göra på biblioteken, och det upplevs finnas nya beteende i informationsdisken påpekar paneldeltagare (Clemens, 2022). Hansson och Wisselgren (2018) beskriver i bokens inledning om yrkets utmaningar och att folkbibliotekariens dagliga dilemman och utmaningar ständigt varierar. Trots detta förväntas bibliotekarier erbjuda likvärdig service till alla besökare de möter i både djup och bredd. Samtidigt i USA ser man att det är en utmaning för nyutexaminerade bibliotekarier att få arbete eftersom man hellre rekryterar bibliotekarierna som har större praktiska erfarenheter av arbetet (Goodset & Koziura, 2016).

Kompetenser inom kommunikation, socialt arbete, pedagogik och kulturförmedling efterfrågas utöver en bibliotekarieutbildning. Dessa kunskapsområden krävs för att man ska kunna möta alla typer av biblioteksanvändare och dess behov och deras efterfrågan i form av programaktiviteter samt olika typer av bibliotekstjänster (Heurlin & Wallén, 2020; Höglund, 2012; Johnston et al., 2022).

Eriksson och Michnik (2018) uppmärksammar bibliotekens nya användningsområden i sin rapport från SOM-institutet. Biblioteken har anpassats efter användarnas behov och samhällsförändringar. Nya typer av media och aktiviteter som efterfrågats från användarna och som tillkommit enligt rapporten är bland annat symaskiner, seniorsurf, byggverktyg och babyrim (Eriksson & Michnik, 2018). Bibliotekens aktiviteter har således anpassats till den lokala användargruppen för att locka besökare men också för att tillfredsställa efterfrågan på sociala aktiviteter. Men vad ställer detta för krav på kompetenserna hos bibliotekarier som ska arbeta på folkbibliotek? Behöver man som bibliotekarie också kunna hantera en symaskin, byggverktyg eller veta hur man på rätt sätt lär ut användning av en smartphone?

1.1 Problemformulering

De svenska biblioteken har upplevt stora förändringar under de senaste 20 åren i och med internets framväxt och tillgången till information. Biblioteken som offentliga rum har

under de senaste 10 åren utökat bibliotekstjänsterna och de publika aktiviteterna avsevärt (Eriksson & Michnik, 2018; Heurlin & Wallén, 2020; Höglund, 2012; Johnston et al., 2022).

SOM-institutet vid Göteborgs Universitet bedriver forskning som sammanställer ett flertal oberoende rapporter varje år. 2012 publicerades Höglunds rapport *Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet*. Rapporten redogör omfattande statistik kring biblioteksbesök, användare och de publika aktiviteterna på svenska folkbibliotek. Rapporten (Höglund, 2012) redovisar att biblioteken 2012 hade en jämn nivå av besökare men att människor allt mer sökte sig till internet på egen hand. Under 2011 hade folkbiblioteken i Sverige tillsammans 100 000 programaktiviteter och tjänster i olika former som teater, boksamtal, utställningar och internetkurser med flera. I och med internets framväxt har också andra typer av informationsbehov och hjälp av digitalisering tillkommit, menar Höglund (2012). På så sätt kan man se att bibliotekens tjänster och verksamheter hade anpassats för att tillgodose användarnas efterfrågan.

Höglund (2012) menar att det inte nått kulmen av samhällsförändringar och att biblioteken ständigt måste utöka sina tjänster och arbeta framåt för att passa in i samtiden. Höglund menar att bibliotekens roll kommer att bli mer komplex framöver och att bibliotekens samhällsroll som mötesplats, offentlig arena och en plats för kultur står inför stora framtida utvecklingar (2012). Höglund presenterar i rapporten hur biblioteken fortsatt är en etablerad mötesplats men att typen av programaktiviteter har utökats på kort tid och det finns en osäkerhet i hur bibliotekens roll i samhället kommer att se ut i framtiden. Studien visar att bibliotekens roll inte enbart hade utvecklats men även utökats, eftersom man generellt sett kunde identifiera ett flertal nya typer av aktiviteter utöver de mer traditionella aktiviteterna på biblioteken. Rapporten redovisar också att bibliotekens framtida komplexa roll var svår att förutspå men att det fanns en vision om att folkbiblioteken som mötesplats skulle vara viktig (Höglund, 2012). I dagsläget var det 10 år sen som rapporten sammanställdes och den framtid som Höglund skriver om är den vi lever i idag. Om Höglunds vision om bibliotekens komplexa roll stämmer så är det här något som borde märkas i hur folkbibliotekarier upplever sin yrkesroll idag.

Under 2022 publicerades en omfattande kvantitativ studie genom ett samarbete med Sverige, Polen, Norge, Danmark, Island, Tyskland och Ungern (Johnston et al., 2022). Resultatet från studien visade att bibliotekarier inte enbart såg sig själva som bibliotekarier utan att de också identifierar sig med yrkesroller som kommunikatör, eventkoordinator eller kulturförmedlare för att kunna hantera de programaktiviteter som biblioteket anordnar. Om det inte var en kompetens de redan hade var det något som de behövde införskaffa. Författarna menar att det här är effekten av att biblioteken är mitt i en omfattande förändring och att de på kort tid utökat sina verksamheter (Johnston et al., 2022). Johnston et al.'s kvantitativa studie uppmanar att kvalitativa studier bör genomföras för att identifiera bibliotekariers syn på biblioteken och yrkesrollen. De menar att det finns för få studier kring bibliotekariers uppfattning kring den föränderliga professionen och deras roll i samhället. Jag vill därför undersöka detta ämne med bibliotekarier som arbetar på ett bibliotek som erbjuder bibliotekstjänster och programaktiviteter för allmänheten.

Förändringarna i alla yrkesroller i samhället är i en ständig process och inget unikt för bibliotekarier. Men eftersom det saknas studier som undersöker bibliotekariers upplevelse i ämnet kommer denna undersökning att tillföra den kunskap som saknas inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga ämnesfältet. Den här uppsatsen och dess resultat

är därför användbar för kommande och verksamma folkbibliotekarier som vill få en förståelse av hur andra bibliotekarier upplever sin yrkesroll och vilka utmaningar som arbetet kan medföra.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Utifrån det senaste decenniets förändringar (Eriksson & Michnik, 2018; Heurlin & Wallén, 2020; Höglund, 2012; Johnston et al., 2022) i folkbiblioteken finns det ett behov av att undersöka hur bibliotekarier upplever denna förändring och vilka konsekvenser det får för yrkesroll och kompetens. Genom att undersöka hur enskilda bibliotekarier ser på sin yrkesroll i dag ger det insyn i vilken påverkan förändringarna har haft i det dagliga arbetet på folkbibliotek. Syftet med denna undersökning är att få en förståelse för hur bibliotekarier som arbetar på folkbibliotek upplever sin yrkesroll och kompetens i ljuset av förändringar av yrkesrollen som skett.

För att uppnå syftet ställs följande forskningsfrågor:

1. Hur upplever bibliotekarien på folkbibliotek sin yrkesroll?
2. På vilket sätt anser bibliotekarien på folkbibliotek att yrkesrollen förändras?
3. Vilken typ av kompetens krävs på folkbiblioteksarbetet enligt bibliotekarien på folkbibliotek?

1.3 Avgränsning

Undersökningen är avgränsad till de fem folkbibliotekarier som deltagit i studien, för att få en förståelse av deras personliga upplevelse av folkbibliotekens förändringar. Resultatet ska därför inte anses generaliserbart. Jag har valt att avgränsa mig till folkbibliotekarier som har en bibliotekarieutbildning och som arbetar på ett folkbibliotek.

2. Litteraturöversikt

Litteraturöversikten är indelad i tre avdelningar, den inleds med att presentera litteratur som lyfter frågan om bibliotekens sociala legitimitet och hur yttre faktorer kan komma att påverka verksamheten på sikt. Vidare presenteras litteratur som identifierar de förändringar som folkbibliotekens ställs inför och hur dessa påverkar yrkesrollen och bibliotekariens arbetsuppgifter. I avslutade delen av detta kapitel presenteras folkbibliotekariens kompetensområden. I detta avsnitt har jag valt att avgränsa mig till området digitalisering, pedagogik och sociala färdigheter som yrkesrollen kräver och som är relevant för denna undersökning. I den avslutade delen av kapitlet presenteras folkbibliotekariens kompetensområden. I detta avsnitt har jag valt att avgränsa mig till området av digitalisering, pedagogik och sociala färdigheter som yrkesrollen kräver och som är relevant för denna undersökning.

Dessa artiklar bidrar till att ge en insyn av vilka typer av utmaningar och förändringar som sker och som har skett inom yrkesrollen. De forskningar som presenteras i detta kapitel har valts ut i och med att de undersöker bibliotekens roll i samhället i en kontext av förändringar, det kan vara utifrån de förändringar som har skett och det som kan komma att förändras.

2.1 Samhällets påverkan på folkbiblioteket

Michnik publicerade sin avhandling 2018 med titeln *Samhällets allt-i-allo?* I avhandlingen diskuterar Michnik bibliotekens sociala legitimitet och hur programverksamheter och utbud påverkas av yttre faktorer som samhället. De svenska biblioteken ser inte likadana ut och folkbibliotekens verksamheter har i media blivit ifrågasatt på grund av dess icke traditionella programaktiviteter, som följd av debatten påverkas bibliotekens legitimitet och trovärdighet menar Michnik (2018). I Michniks (2018) avhandling diskuterar författaren hur biblioteken kan stärka sin legitimitet i samhället genom att vara tillgängliga för alla människor och erbjuda aktiviteter som når en bredare publik och den mångfald som finns i samhället. Några aktiviteter som Michnik menar skulle kunna nå ut till flera människor är sådant som språkcafé, workshops eller utställningar av olika slag och det är även denna typ av aktiviteter som i media har diskuterats om de är relevanta för bibliotek eller inte (2018). Genom att nå ut till fler människor i samhället och nå den bredare publiken kan effekten bli att biblioteken kan nå ut till fler som kan använda biblioteket för att låna böcker och läsa men effekten kan även bli att bibliotekens trovärdighet ifrågasätts (Michnik, 2018).

Under 2014 publicerades Michnik artikeln *Public libraries digital services and sustainability issues* som Michnik också väljer att analysera i sin avhandling från 2018. Michnik (2014) intervjuade 19 kommunpolitiker angående folkbibliotekens digitala tjänster och hur de kan komma att påverka verksamheten framöver. Kommunpolitikerna som deltog i intervjuerna anser att biblioteken skulle få en positiv effekt av att nå ut till nya biblioteksanvändare genom bibliotekens webbplats, därifrån får användarna tillgång till media digitalt men också genom digitala verksamheter. På så sätt att en ny typ av låntagare skulle kunna komma att identifieras som de digitala låntagarna som inte använder bibliotekens fysiska bestånd (Michnik, 2014).

Bland kommunpolitikerna från Michniks (2014) intervjuer identifieras tre effekter av införande av digitala tjänster och service som kan komma att påverka

bibliotekspersonalen. Den första effekten som deltagarna i avhandlingen (Michnik, 2014) uttrycker är att folkbibliotekens digitala tjänster påverkar personalen negativt eftersom det ställer högre krav på digital kompetens bland de anställda. En saknad av digital kompetens hos personalen kan komma att skada folkbibliotekens sociala legitimitet, eftersom användare som vänder sig till bibliotek för hjälp eller stöd med digitala frågor inte får den hjälp som de förväntar sig. I Michniks (2018) avhandling analyserar författaren artikeln från 2015 och konkluderar att biblioteken inte ska erbjuda tjänster eller programaktiviteter om inte bibliotekspersonalen besitter den kompetens eller kunskap som krävs. Detta eftersom det kan skada den sociala legitimiteten. En andra effekt som uttrycktes från kommunpolitikerna är att det kan komma att påverka verksamhetens resurser som tid, deltagarna menar att många bibliotek redan har det svårt med personal och att införandet av nya tjänster och service som dessa skulle kräva mycket större engagemang från bibliotekarierna än andra arbetsuppgifter (Michnik, 2014). Michnik diskuterar vidare denna effekt och menar att det kan stämna men att det beror på syftet med de digitala tjänsterna, om tanken med att erbjuda ett digitalt bibliotek fungerar som en separat satsning och som inte ska gå ut över den fysiska verksamheten, riskerna blir annars att det kan komma att påverka verksamheten negativt. En tredje effekt som deltagarna uttrycker och som de anser positivt är att de digitala tjänsterna och servicen skulle möjliggöra att användarna blir mer självgående på sikt och att personalen istället skulle kunna fokusera på andra arbetsområden på biblioteken som det fysiska beståndet (Michnik, 2014).

I Michniks (2014) artikel uttrycker de kommunala politikerna att de ser både negativa och positiva effekter av införandet och förstärkningen av digitala tjänster och service i folkbibliotek. En utmaning med detta nya arbete är att all bibliotekspersonal i dagsläget inte har den kompetens som krävs, och att det då är viktigt att de utbildas och får chansen till kompetensutveckling inom området. Michnik menar att de utmaningar som finns inte är politikernas ansvar utan att det ligger på ledarskapet inom verksamheten, det vill säga de anställdas chefer (2014). Huruvida dessa upplevelser eller utmaningar för folkbibliotekarier upplevs idag kan vara intressant att se över. I och med att Michniks avhandling publicerades för nästan 10 år sedan så borde vi kunna se om Michnik eller politikerna har rätt i sina resonemang.

I boken *Six Issues Facing Libraries Today* (Budd, 2017, kapitel 6) diskuterar författaren Budd framtiden för yrkesrollen som bibliotekarie. Budd (2017) menar att det finns påverkande faktorer som har en inverkan på yrkesrollen och folkbiblioteken som nationalekonomi, kultur eller informationsproduktion, dessa är några av de samhällsrelaterade faktorerna. Baserat på statistik i tidigare studier som genomförts i USA så belyser Budd (2017) att läsning samt de fysiska böckerna har en stabil grund i det amerikanska samhället. Budd menar att man tidigare trott att läsningen och framförallt läsning genom den tryckta boken skulle ha minskat och att e-böcker istället blivit mer populärt, men att forskning visar att så inte är fallet utan att läsandet av fysiska böcker har ökat de senaste åren, med denna evidens förmodar Budd att trenden med fysiska böcker kommer kvarstå i framtiden. Trots läsningens fortsatta stora roll i samhället så anser Budd att folkbiblioteken i framtiden måste vara innovativa och mångsidiga i sitt läsfrämjande arbete och samtidigt bevara de traditionella tjänsterna på folkbibliotek, för att nå flera i samhället och för att bibliotekens fortsatt ska finansieras av samhället. I Budds fall tar han upp hur läget i USA är för folkbiblioteken, där blåljusverksamhet kräver större resurser och att detta kan påverka folkbiblioteken. Därför anser författaren att folkbiblioteken alltid måste arbeta för att vara relevanta för och i samhället (Budd, 2017).

Budd (2017) beskriver effekten av hur samhällsekonomi påverkar bibliotekens verksamhet, ett exempel är att tjänster som blir vakanta inte blir tillsatta och att dessa tjänster på sikt aldrig heller återbesätts. Följden av verksamhetens nedskärningar är att det påverkar samhället som inte får samma tillgång till biblioteken, framförallt för folkbibliotek som ligger i samhällen där ekonomisk återhämtning tar lång tid (Budd, 2017). Budd avslutar med att belysa att biblioteken har ett viktigt uppdrag och det är att lyssna och känna in sitt samhälle. Genom en medvetenhet till sin omgivning och sin stad kan man finna nya syften och vägar för biblioteken i samhället.

2.2 Folkbibliotekariens förändrade yrkesroll

Johnston et al. (2022) undersökning som presenterades i inledningskapitlet identifierar nya kompetensområden som kan ses som en effekt av de nya typer av programaktiviteter som Audunsson et al (2020) beskriver. För att kunna organisera och koordinera programaktiviteter utöver eller samtidigt som ett arbete med bibliotekens bestånd ska genomföras så krävs det viss kompetens. Dessa kompetenser som Johnson et al. beskriver är kompetensområden inom projektarbete och kortsiktigt arbete. Men även det som Michnik är inne på (2018; 2014) så är digitaliseringen också ett kompetensområde som 2014 kunde identifieras ha negativa effekter om inte bibliotekarierna skulle få tillgång till rätt kompetens. Den negativa effekten som Michnik identifierar är då att bibliotekarien inte har rätt kompetens eller inte har möjligheten att tillgodose informationsbehovet som samhället efterfrågar.

Audunsson et al. genomförde 2020 en kvantitativ studie med hjälp av enkäter som distribuerats i Sverige, Norge, Danmark, Ungern och Tyskland. Genom enkätundersökningarna tar Audunsson et al. (2020) reda på hur bibliotekens växande roll som mötesplats uppfattas av bland annat bibliotekarier. I undersökningen får bibliotekarier skatta hur vissa arbetsområden och verksamheter prioriteras och efterfrågas på respektive arbetsplats. Audunsson et al. redovisar att av de bibliotekarier som svarat på enkät så är det 99% som tycker att biblioteket som mötesplats tillsammans med publika aktiviteter har en viktig funktion på biblioteken. Andra verksamheter som språkcafé, aktiviteter utanför biblioteket och social läsning är också högt värderade. Samtidigt som de nya bibliotekstjänsterna som biblioteken utvecklar så tycker bibliotekarier att det fortfarande är viktigt med de traditionella bokcenterade uppgifterna och att bibliotekens främsta uppgift är att vara en mötesplats och en arena för bildning. Trots internet och sociala medier som växande aktörer är det fysiska mötet med användare det som anses vara det mest betydelsefulla att arbeta med enligt de bibliotekarier som deltog i studien (Audunsson et al., 2020).

I Audunssons et al.:s (2020) studie skriver författarna att det finns två typer av yrkesroller för bibliotekarier på folkbibliotek, den traditionella och den nya bibliotekarien. Den traditionella rollen utgår från bibliotekets fysiska bestånd och bibliotekarien från informationsspecialist innan internet. Den nya yrkesrollen beskrivs ha tillkommit mot bakgrund av digitalisering och internets framväxt, där bibliotekarierna har utvecklat sina kunskapsområden inom digitalisering för att kunna erbjuda digitala tjänster. Audunsson et al. menar att båda rollerna fortfarande finns kvar men att den nya rollen har utvecklats i kontext av internets effekt på samhällsutvecklingen, där folkbiblioteken har blivit en viktig mötesplats och informationsbehovet har förändrats. De olika rollerna kan anses fokusera på bibliotekens olika funktioner i samspel med varandra. Audunsson et al. menar att båda

yrkesrollerna finns på folkbiblioteken och att den ena inte utesluter den andra men att en bibliotekarie enbart kan besitta en roll.

Resultatet i studien visar även att bibliotekens verksamheter inte enbart har utvecklats men även utökats, eftersom man generellt sett kan identifiera flera nya aktiviteter utöver traditionella programaktiviteter på biblioteken (Audunson et al., 2020). Audunson et al presenterar i sitt resultat att svenska bibliotekarier anser att hantering av e-böcker och att ge ett praktiskt stöd av digitala tjänster har en växande central roll i biblioteken och resultatet visar att det digitala stödet av e-tjänster har ökat på senare år. I en studie genomförd i Kanada så skriver författarna Gray & Howard (2017) att bibliotekarier på folkbibliotek upplever att unga vuxna har ett mindre intresse av att låna och läsa e-böcker, flera bibliotekarier i studien uttrycker att det är främst vuxna som lånar e-böcker. De kunde se att ungdomar främst lånade e-böcker i sammanhang när de förväntades göra det via skolan. Arbetet med digital kompetens ingår i folkbibliotekens uppdrag och enligt Bibliotekslagen (2013:801) ska folkbiblioteken verka för att tillgängliggöra information och litteratur för alla.

Det är intressant att jämföra hur och om dessa digitala förändringar är något som deltagarna i min undersökning har upplevt. Men även vilken effekt detta har på kompetensområdet för yrkesrollen.

2.3 Folkbibliotekariens kompetensområden

Kåring Wagman publicerade forskningsöversikten *Bibliotekarien och professionen* 2008. Översikten diskuterar bibliotekariers kompetens och profession. Författaren (Kåring Wagman, 2008) beskriver att en bibliotekaries kompetens upplevs vara bred och svårdefinierad och att det inte finns ett facit på vilken kompetens en bibliotekarie kan ha. Författaren presenterar ett flertal typer av kompetensområden en bibliotekarie kan besitta. Kompetenser som återkommer i forskningen som presenteras är servicetänk, pedagogisk förmåga och förmågan att jämföra och värdera information och källor. Dessutom är kunskap om kultur och litteratur fortfarande centralt i studier om yrkeskompetenser. Detta ger bilden av att en bibliotekarie ska vara generalist genom att ha bred kompetens när det kommer till informationssökning, pedagogik, service, social kompetens samt goda kunskaper inom organisationen. Att inneha generell kompetens innebär att man har kunskap om hela biblioteksområdet. Vidare hänvisar Kåring Wagman (2008) till tidigare forskning som belyser uppfattningen av bibliotekariers kompetenser där vissa menar att en folkbibliotekarie ska vara specialist. Att vara specialist baseras på inhämtandet av teoretisk kunskap som fokuserar på en specifik kompetensutveckling, medan generalistkompetens inhämtas genom erfarenhet av mötet mellan bibliotekarie och biblioteksanvändare (2008). Detta illustrerar hur de olika kompetenskraven går emot varandra, där man å ena sidan förväntas ha en mycket bred kunskap som spänner över flera kunskapsområden, å andra sidan bör man ha en spetskompetens inom ett specifikt teoretiskt fält. Kåring Wagman (2008) belyser att många bibliotekarier har svårt att definiera sitt kompetensområde, en anledning som författaren nämner är att det kan vara att de har så stora variationer i arbetet och att professionen präglas av den plats de arbetar på.

I Almeruds rapport från 2000 intervjuades 95 svenska bibliotekarier på folkbibliotek, utifrån rapporten kan man identifiera en stor del av de arbetsuppgifter som bibliotekarierna anser sig arbeta med, arbetsuppgifter som: bokprat, visningar, inspirera barn och vuxna till

läsning, informationssökning via internet och databaser, vilka är de arbetsuppgifter som främst redovisas. Dessa arbetsuppgifter kan ses som traditionella arbetsuppgifter eftersom de idag fortfarande är aktuella på folkbiblioteken. Det som bibliotekarierna även berättar är att dessa kunskapsområden ständigt behöver uppdateras och att omvärldsbevakning är en viktig kompetens (Almerud, 2000).

I boken *Bibliotekarier i teori och praktik* (2018) så hävdar författaren Sundin att folkbibliotekens arbete med medie- och informationskunnighet (MIK) fokuserar på att motverka digitalt utanförskap, arbeta för läsfrämjande arbete samt att redogöra för biblioteksanvändare hur media och informationsflödet fungerar när det kommer till algoritmer och insamling av data (2018). Det som Sundin redogör är det grundläggande arbetet när det handlar om bibliotekets arbete med digital kompetens. Sundin (2018) menar att arbetet med MIK också behöver kompletteras med ett pedagogiskt kompetensområde, som att vägleda och hjälpa människor att utveckla sin egen förmåga (s.104) för att kunna förskaffa sig digital kompetens. I Limberg et al.'s (2009) bidrag till forskningsantologin *Informationskompetenser* skriver författarna om informationskompetens som ett kompetensområde som kan anses vara synonymt med kompetenser som digitalkompetens. De menar att kompetenser som dessa har expanderat i och med informationssamhället explosiva utveckling som skett på senare år. Författarna jämför denna sortens kompetensområden som lika självklart som läs- och skrivkunnandet är för människor i samhället (Limberg et al., 2009).

I boken *Bibliotekariens praktiska kunskap* beskriver Walterson (2016) vilka utmaningar som kan uppkomma när man som nyutexaminerad bibliotekarie börjar arbeta på ett folkbibliotek. Enligt författarens egna erfarenhet förväntas bibliotekarier besitta en bred kunskap som motsvarar det breda utbudet av media som folkbiblioteken erbjuder (Walterson, 2016). Men för att få en förståelse av vad biblioteksbesökare efterfrågar krävs ett referenssamtal, ett sådant samtal menar Waltersson innebär att man ställer rätt sorts frågor baserat på sammanhang men för att förstå och se ett sammanhang krävs kunskaper. Genom forskarna Hubert Dreyfus och Stuart Dreyfus bok vid namn ”*Fem steg från nybörjare till expert*” applicerar Walterson deras teori på folkbibliotekariens praktiska kunskap på referenssamtalet och arbetet i informationsdisken. Med hjälp Dreyfus teori (Waltersson, 2016) skriver författaren att praktisk kunskap kan vara svårt att identifiera och att det därför kan vara en utmaning att förstå att man därför saknar dessa som folkbibliotekarie. Det vi kan förstå av Waltersons kapitel är att det kan uppkomma utmaningar, för yrkesrollen, framförallt som nyexaminerad, som baseras på bristen av erfarenhet och som med övning och erfarenhet kommer göra arbetet med att bemöta och hjälpa låntagare vardaglig. Med denna kunskap kommer glappet med arbetet i informationsdisken bli lättare, när man som bibliotekarie kan se kopplingen mellan det biblioteksanvändaren efterfrågar och det utbud av media som folkbiblioteken erbjuder. Dessa färdigheter kan ses som en social kompetens och är något som Michnik & Utter (2018) även uppmärksammar är en kompetens som efterfrågas av bibliotekschefer. Att ha en social kompetens handlar om att kunna bemöta människor (Michnik & Utter, 2018). Michnik och Utter (2018) har med hjälp av enkätundersökningar samlat in underlag från Sveriges bibliotekschefer som anser att en nyutexaminerad bibliotekarie saknar vissa kompetenser inom fältet för folkbibliotek, och att folkbiblioteken och dess huvudman har varierande behov av kunskaper och förväntningar av sina anställda. Michnik och Utter (2018) belyser att man kan se biblioteks- och informationsvetenskaplig utbildning som en generell utbildning och att specialist egenskaperna inhämtas på den arbetsplats man är på och dess behov, därför är det också svårt att lära ut dessa egenskaper till framtida

bibliotekarier.

3. Teori

Teorikapitlet består av undersökningens teoretiska ramverk som bygger på teorin av socialt kapital presenterad av Wojciechowska (2021) som i sin undersökning fokuserar på socialt kapital i kontexten av en bibliotekaries upplevelse av tillit inom yrkesrollen. Det andra teoretiska ramverket som används i undersökningen är Lindbergs (2015) definition av fyra yrkesidentiteter, som kommer ge stöd för att förstå hur bibliotekariernas upplevelse kring yrkesrollen kan placeras inom ramarna av Lindbergs yrkesidentiteter.

3.1 Socialt kapital

Teorin och konceptet om socialt kapital menar Wojciechowska (2021) kommer från flera forskare som Robert Putnam, James Coleman, Pierre- Felix Bourdieu och Nan Lin med flera. Dessa forskare har sin egen definition av begreppet där man fokuserat på olika aspekter. Men Wojciechowska menar att trots detta så uppkommer konceptet från samhällsproblem och kan ge stöd för 'samhällsbyggande och förebygga alienation' som Wojciechowska beskriver (2021, s.2)

Wojciechowska genomförde 2021 en kvantitativ studie där bibliotekarier från 20 olika länder deltog i en elektronisk enkät. Studiens syfte är att ta reda på nivån av förtroende en bibliotekarie kan erhålla samt vad som bidrar till det förtroendet. Resultatet i studien (Wojciechowska, 2021) redogör hur viktigt det är med bibliotekariers relation till lokala biblioteksanvändare, eftersom man ser att goda relationer mellan folkbibliotek och samhällsinvånare bidrar till ett socialt kapital. Wojciechowska definierar socialt kapital som ett resultat av att människor i samhället har en god samverkan mellan varandra och att det sociala kapitalet i sin tur leder till ett bättre demokratiskt samhälle. Wojciechowska menar att många människor idag har en brist på socialt kapital i samhället och att biblioteken har en möjlighet att påverka människors relationer i grupper. En bibliotekarie som värnar om relationen till bibliotekens användare skapar förtroende och legitimitet till biblioteket och till bibliotekarierna. Det i sin tur bidrar till att användare förstärker sitt förtroende för andra samhällsaktörer och medborgare. Har bibliotekarien viljan att hjälpa till och kompetens att kunna hjälpa till så får bibliotekens användare ett starkare förtroende och bibliotekens legitimitet blir i sin tur starkare menar Wojciechowska (2021).

Resultatet (Wojciechowska, 2021) som författaren redogör visar att bibliotekariers upplevelse av verksamheten också återspeglas i det arbete som utförs inom verksamheten. Genom goda kollegiala relationer, förtroende för chefer och en bra arbetsmiljö finns det möjlighet för bibliotekarien att uppnå förtroende för verksamheten och för att kunna uppnå ett socialt kapital för verksamheten. Wojciechowska (2021) skriver att när en bibliotekarie känner förtroende till, och ett gott samarbete med chefer och kollegor så bidrar det till att bibliotekarien skapar en bättre relation till användarna. I situationer där bibliotekarier saknar tillit i verksamheten fokuserar den anställda istället på att säkerhetsställa att arbetsuppgifter blir utförda eller att bibliotekens regler efterföljs av användarna och miljön anses strängare och mer riskfylld. Att kunna skapa och uppleva tillit kan även påverkas av vissa karaktärsdrag hos bibliotekarien vara fördelaktiga. Människor som generellt sett har tillit till andra människor tenderar att också få ett större förtroende från användarna och till kollegor, menar Wojciechowska (2021).

Wojciechowska (2021) studie belyser tillitens centrala roll i skapandet och i upprätthållandet av en mötesplats öppen för alla. Wojciechowska menar att tilliten är en central faktor hos bibliotekarien som ökar möjligheten till att bidra med ett socialt kapital i samhället. En bibliotekaries upplevelse av sin yrkesroll kan reflektera hur och om bibliotekarien upplever tillit gentemot bibliotekens verksamheter. Wojciechowskas teori om socialt kapital kommer användas för att se hur upplevelser som framträder i intervjun kan speglas i Wojciechowskas teori (2021).

3.2 De fyra yrkesidentiteterna

I Lindbergs (2015) avhandling diskuteras bibliotekariers yrkesidentitet i relation till utbildningspraktik och nyanställda bibliotekariers yrkespraktik. Genom intervjuer med blivande och nyanställda bibliotekarier och studenter kan Lindberg (2015) urskilja fyra typer av yrkesidentiteter: tekniskt orienterad, kommunikativt orienterad, akademiskt orienterad samt en konservativt orienterad yrkesidentitet. Lindberg identifierar dessa orienteringar genom analys utifrån deltagarnas värderingar (2015, s.161). Yrkesidentiteterna präglas inte av en enskild individ utan av en kollektiv identitet. De kollektiva identiteter upplevs som föränderliga av Lindberg och en individ kan visa tecken på flera identiteter beroende av kontext och ämne som diskuteras, därför kan en individ placeras i mer än en identitet. De olika varianter av yrkesidentiteter präglas inte enbart av utbildning eller yrkespraktik men också av det egna intresset (Lindberg, 2015).

Lindberg (2015) finner att den tekniskt orienterade yrkesidentiteten fokuserar bland annat på de grupper som anser att biblioteken ska arbeta med avancerad service, genom avancerade tekniska färdigheter inom informationssökning samt kunskaper inom it. Det finns också en önskan inom orienteringen att bibliotekarieutbildningen ska innehålla kunskap om bibliotekens verktyg och det moderna hantverket som kan förstås som kunskaper i digital kompetens (Lindberg, 2015).

En bibliotekarie med den akademiskt orienterade yrkesidentiteten beskriver Lindberg (2015) förhåller sig till kunskap och källkritik i sitt arbete och i sin yrkesroll. Identiteten vill främst uppmuntra och tillgodose att bibliotekens användare ska erhålla egna kunskaper i såväl informationssökning som källkritik (Lindberg, 2015).

Den kommunikativa orienteringen präglas av ett ömsesidigt samarbete med bibliotekens användare och en nära kontakt med dessa (Lindberg, 2015). En bibliotekarie med den kommunikativa orienteringen kan uppleva att utbildningen på bibliotekarieprogrammet är annorlunda mot det faktiska arbetet och att praktisk erfarenhet är essentiell för yrkesrollen. Andra faktorer kan vara att identiteten ofta är framåtdrivande i bibliotekens verksamheter (Lindberg, 2015).

Den konservativa orienteringen fokuserar på centrala arbetsuppgifter som bokhantering, läsning, informationssökning och service till användare utifrån bibliotekens bestånd (Lindberg, 2015). För en bibliotekarie som placeras inom den konservativa orienteringen så utgår den främst utifrån användarens perspektiv och vad som var bäst för dessa, genom att fokusera sitt arbete på att vara serviceinriktad och tillgänglig för användarna (Lindberg, 2015)

De här fyra yrkesidentiteterna kommer att användas som ett teoretiskt ramverk i undersökningen. Resultatet i Lindbergs (2015) avhandling kan appliceras för folkbibliotek genom att belysa relationen mellan användare och bibliotekarie och vilka egenskaper och intressen bibliotekarien har. Avhandlingens syn på yrkesrollerna lägger en större vikt på forskningsorienterade arbetsuppgifter och problem än vad som kan antas vara karaktäristiska på ett folkbibliotek. Ändå finns det mycket i Lindbergs syn på yrkesrollen som är applicerbart på bibliotekarier på folkbibliotek. Därav kan det här synsättet appliceras i min undersökning om folkbibliotekarier.

Audunsson et al.:s (2020) begrepp yrkesroll ska inte ses som synonym med Lindbergs begrepp yrkesidentitet i denna undersökning. En yrkesroll kan ses som synonymt med bibliotekens roll och bibliotekarierollen i ett bibliotek, där yrkesrollen styrs av yttre faktorer, som folkbibliotekens organisatoriska arbetsuppgifter. Yrkesidentitet däremot är någonting personligt som formas av åsikter eller preferenser inom yrket hos individen, och som därmed styrs mer av inre processer och upplevelser både privat och i yrket. Yrkesidentiteten innebär inte alltid att den åsikten som bibliotekarien har återspeglas i det faktiska arbetet som bibliotekarien utför utan kan vara en åsikt eller upplevelse av yrkesrollen. I analysen av empirin kommer jag fokusera på Lindbergs (2015) definition av yrkesidentitet för att få en djupare förståelse av deltagarnas upplevelse av yrkesrollen med hjälp av de individuella yrkesidentiteterna.

4. Metod

I metodkapitlet kommer tillvägagångssättet för insamling av empiri att redovisas. Vilken insamlingsmetod som användes, hur deltagare till undersökningen kontaktades och vilka som jag valde att intervjua och varför, samt hur empirin analyseras och slutligen vilka etiska ställningstagande jag tagit ställning till.

4.1 Semistrukturerad intervju

Till undersökningen genomfördes fem semistrukturerade intervjuer som insamlingsmetod. Intervjuerna genomfördes vid fysiska möten på deltagarnas respektive arbetsplatser och spelades in med hjälp av telefon och dator.

Den semistrukturerade intervjun är en typ av insamlingsmetod som är fördelaktig när man vill ha en flexibel och adaptiv intervjuform, där man kan anpassa och låta deltagaren vara med och styra intervjun inom ramen för intervjuguiden (Bryman, 2018). Semistrukturerade intervjuer tillåter intervjuaren att lägga till frågor och man måste inte heller följa intervjuguiden i den ordningen som den är skriven (Bryman, 2018; Kvale & Brinkmann, 2014).

4.2 Urval

För att få tag på deltagare till studien gjordes två försök. I båda urvalen kontaktade jag folkbibliotek som låg på en radie på 6 mil från den kommun jag är bosatt i. Jag valde att inte kontakta alla bibliotek på samma gång. I det första urvalet ringde jag till tre folkbibliotek, presenterade mig och tog reda på hur många bibliotekarier de hade anställda i dagsläget. Utifrån den informationen frågade jag hur jag bäst kunde komma i kontakt med dessa bibliotekarier. För två bibliotek fick jag bibliotekens allmänna mailadress och till ett bibliotek fick jag mailadresser direkt till bibliotekets bibliotekarier. Av dessa tre bibliotek var det tre bibliotekarier som jag intervjuade, varav alla arbetade på samma bibliotek.

Ett andra urval utfördes eftersom jag ville få tag på fler bibliotekarier att intervjua. Eftersom jag ville hålla mig inom den tidsram jag planerat för till uppsatsen valde jag att maila direkt till tre folkbibliotek och till två folkbibliotekarier som jag kunde hitta kontaktuppgifter till på folkbibliotekens hemsida. I mailet till respektive bibliotek och bibliotekarie så föreslog jag ett datum som jag skulle vilja besöka biblioteket och att jag hoppades att de skulle vilja ställa upp på en intervju med mig. Det här tillvägagångssättet resulterade i två deltagare.

Det här resulterade i ett bekvämlighetsurval (se Bryman, 2018). Jag hade en önskan om att få ett större antal deltagare till undersökningen, men eftersom det här är en kandidatuppsats upplever jag att fem stycken deltagare är tillräckligt för att besvara studiens forskningsfrågor.

4.3 Datainsamling

Inför intervjuerna har deltagarna fått ta del av intervjuguiden samt samtyckesblanketten. Samtyckesblanketten får varje deltagare signera inför intervjun och blanketten beskriver vilken typ av information som kommer att samlas in samt hur den kommer att användas. Eftersom de fick ta del av frågorna innan hade de chans att förbereda sig och reflektera kring ämnet i förväg. Att erbjuda den möjligheten kan vara ett effektivt sätt att få deltagaren att lättare dela med sig av upplevelser och tankar när de har tid att förbereda sig (Kvale & Brinkmann, 2014). Jag upplevde att det här gjorde en skillnad i intervjuerna i jämförelse med intervjuer som jag genomfört i andra sammanhang under bibliotekarieutbildningen där intervjupersonerna inte haft möjlighet att ta del av frågorna i förhand. Under intervjuerna i denna undersökning upplevde jag att deltagarna var förberedda på frågorna, och de kunde ge svar på varje fråga på ett sätt som inte var framstressat och de kunde föra resonemang kring upplevelsen.

Intervjuguiden (Se bilaga 1) inleder med frågor som berör deltagarnas yrkesbakgrund, yrkesroll och arbetsplats. Den bidrar med att forma och vägleda samtalet för de kommande intervjufrågorna (se Kvale & Brinkmann, 2014). Efter bakgrunden kommer djupgående frågor med fokus på yrkesrollen som är formulerade för att låta deltagaren beskriva upplevelser och händelser. Avslutningsvis fokuserar frågorna på om deltagaren har några frågor att ställa till mig eller något mer personen vill tillägga eller en fråga som behöver kompletteras. Kvale och Brinkmann (2014) belyser att det kan vara givande för deltagaren att få avsluta med att ställa motfrågor och få chansen att ta kontroll över samtalet. Frågorna i intervjuguiden är inspirerade av det fenomenologiska perspektivet. Att använda ett fenomenologiskt perspektiv för utformandet av intervjufrågorna och intervjuguiden har varit till stor hjälp för att låta samtalet anpassas efter deltagaren och dess erfarenheter inom yrkesrollen (se Kvale & Brinkmann, 2014). Ett fenomenologiskt perspektiv är ett angreppssätt som tillåter oss att förstå och sätta oss in i ett socialt fenomen eller perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2014), i det här fallet bibliotekariernas upplevelser kring yrkesrollen. Det handlar om att fånga upp beskrivningar och upplevelser. Det fenomenologiska perspektivet inspirerar intervjuguiden för att tillåta intervjupersonen att beskriva händelser och upplevelser (Kvale & Brinkmann, 2014).

Efter avslutad intervju har jag fört anteckningar från intervjun kring de ämnen som varit mest utmärkande och tankar som jag fått efter samtalet. Anteckningarna är en del av det empiriska materialet tillsammans med ljudfilen och transkriberingar. Jag valde att spela in med telefon samt med en dator för att ha tillgång till en reservkopia ifall någon teknik inte skulle fungera. Inför min första intervju hade jag tekniska problem med min telefon vilket resulterade i att den inte gick att använda för inspelning. Jag insåg tidigt att jag inte skulle anteckna under intervjuerna eftersom jag upplevde att det störde samtalet, både för mig och för deltagaren. Därför var det extra viktigt att ha en extra inspelningsteknik med mig. Efter varje avslutad intervju lyssnade jag på inspelningen och gjorde en kopia av filen.

Intervjuerna genomfördes på respektive bibliotek där deltagaren arbetar. Intervjuernas tidsåtgång var mellan 25-90 minuter. Dataanalysen genomfördes löpande i så nära anslutning som möjligt till intervjuerna.

4.4 Tematisk analys

För att analysera det empiriska material som består av ljudfilen som innehåller de fem genomförda intervjuerna, fältanteckningar som gjordes efter varje avslutad intervju samt delvis transkriberingar har upprepade inläsning genomförts, för att bli bekant med materialet. Transkribering har skett vid tillfällen då exakt formuleringar av citat har behövts till resultatet (se Bryman, 2018).

Till den tematiska analysen har ett arbete med indexering i matris utförts. Matrisen har använts som ett stöd för att identifiera centrala teman och underteman som baseras på svaren från intervjuerna. Den processen är inspirerad av Brymans tematiska analysmetod som kallas Framework (2018). Matrisen är uppdelad i 3 tabeller och hela finns att se i Bilaga 2.

Efter avslutade intervjuer lyssnade jag på ljudinspelningen för att kontrollera att det var ett bra ljud och att filen var intakt. Jag skrev också fältanteckningar direkt efter intervjun. Dessa anteckningar var korta sammanfattningar av vilka ämnen som var mest framträdande från intervjun, även tankar och funderingar som jag fått med mig under intervjun som kunde vara användbart i analysarbetet. Jag skapade en matris där jag skrev ner citat och sammanfattningar av vad deltagarna pratade om under respektive fråga samt övergripande teman och ämnen från intervjun. Det här gjorde jag inte enbart en gång utan jag lyssnade och antecknade upprepade gånger per inspelning. Efter att jag gjort likadant med alla inspelningar så skrev jag ut hela matrisen. Genom att använda överstrykningspennor kunde jag identifiera tre centrala teman som återspeglar det teoretiska ramverket för denna undersökning, dessa teman var utmaningar, kompetens samt förändringar (se bilaga 2)

Analysen har i undersökningen skiftat löpande och varit en pågående process fram tills uppsatsen färdigställts. Underteman har fått byta plats, brutits upp och tagits bort. Underteman har omdefinierats och blivit inspirerade av teoretiska ramverk. I resultatet har tre centrala teman identifierats: Utmaningar, Kompetens samt Förändringar (se bilaga 2). I temat Utmaningar, finns två underteman: arbetet i verksamheten samt ledarskap. I det andra centrala temat Kompetens, finns tre underteman: tidigare kompetens och erfarenhet, social kompetens samt ämnesspecifik kompetens. I det tredje och sista centrala temat, Förändringar, finns tre underteman: projektbaserat arbetssätt, bibliotekens roll i samhället samt folkbiblioteket i framtiden.

4.5 Etiska ställningstaganden

Bryman (2018) skriver om fyra viktiga etiska överväganden som ska göras inför en undersökning: frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet. Inför intervjuerna har personerna som ska delta i undersökningen blivit informerade om studiens syfte samt övergripande information om arbetsprocessen efter intervjun. De har blivit informerade om att deltagande i undersökningen är frivillig och att de när som helst får avbryta sin medverkan i undersökningen och att de har rätt att få tillgång till det utskrivna materialet, ljudfiler samt det slutgiltiga arbetet. I undersökningen kommer samtliga intervjupersoner att avidentifieras i det utskrivna materialet samt i undersökningen.

Eftersom jag vill ta del av deras personliga åsikter kring yrkesrollen finns det ett intresse av att de ska vara trygga med att deras deltagande i undersökningen inte ska påverka dem

personligen, upplevelser eller åsikter som presenteras i resultat, analys och diskussion ska därför inte kunna härledas tillbaka så att det går att identifiera vem deltagaren är.

Det finns heller inget syfte som skulle gynna undersökningen med att personerna i undersökningen skulle vara namngivna med sina egna namn och kommer därför att få kodnamn (se Bryman, 2018; Kvale & Brinkmann, 2014). Det inspelade materialet har jag, handledare samt examinator rätt att ta del av. Deltagarna har blivit informerade om att studien kommer att publiceras. Eftersom några av deltagarna arbetade på samma arbetsplats har jag valt att inte använda kodnamn eller presentera dem individuellt för att möjliggöra att deltagarna behåller sin konfidentialitet. Det här möjliggör fortfarande att få den individuella upplevelsen från deltagaren då jag inte ämnar att ta reda på deras upplevelse som helhet utan utifrån respektive teman. Som Lindberg skriver kan en bibliotekarie ha flera yrkesidentiteter och jag ämnar inte att definiera enbart en identitet per deltagare utan en och samma deltagare kan ha flera yrkesidentiteter (inspirerat av Lindberg). Varje deltagare kommer även att få ett så kallat kodnamn, detta möjliggör att deltagarna behåller sin konfidentialitet.

De anteckningar och det utskrivna materialet från intervjuerna har jag ett ansvar att upprätthålla genom vetenskaplig kvalitet, Kvale & Brinkmann beskriver det att man som forskare ska vara korrekt, representativ, transparent och saklig i undersökningen. Genom att vara tydlig med att synliggöra vad som är min egen åsikt, ett uttryck från deltagaren, en tolkning från deltagaren eller tidigare forskning samt att vara tydlig med genomförandet av alla delar i forskningsprocessen kan jag uppnå en vetenskaplig kvalitet (2014, s.111).

4.6 Metoddiskussion

Eftersom jag ville fånga upp hur bibliotekarierna upplever sin yrkesroll och vilka utmaningar och kompetenser som krävs för yrket passade det bra med en semistrukturerad intervju. Intervjumetoden tillät mig att följa upp ämnen som de själva lyfte eftersom metoden är mer tillåtande för flexibilitet. På så sätt upplevde jag att intervjuerna upplevdes mindre ansträngda eftersom jag kunde fokusera på samtalet. Att även inte välja att anteckna under intervjuerna tillät mig att inte distrahera mig eller deltagaren under intervjun.

Att enbart använda mig att intervjua på plats med deltagarna kan ha gjort att processen för att få deltagare tog längre tid. Om jag istället hade kontaktat fler bibliotek på en gång om förfrågan om digitala intervjuer så hade jag eventuellt även haft möjlighet att intervjua flera. Men eftersom jag ville att intervjuerna skulle vara mer avslappnade för både deltagaren och mig som intervjuare valde jag att göra det på detta sätt. Från tidigare erfarenhet av digitala intervjuer så kan det vara svårt att fånga upp möjligheten att läsa av rummet och deltagaren. Att tre av deltagarna arbetade på samma arbetsplats upplever jag inte har någon negativ effekt kring empirin. Deltagandet och utsagorna för respektive bibliotekarie upplevde jag som enskilda och deltagarna lyfte egna ämnesområden inom ramen för frågeställningarna. En annan fördel med att besöka respektive deltagares arbetsplats var att de även gav mig möjligheten att få en kontext av de utmaningar som de pratade om (se Bryman, 2018). Jag kunde få en rundvandring efter intervjun där de återigen kunde påpeka de utmaningar de pratat om under intervjun.

En fördel som jag upplevde av den tematiska analysmetoden av empirin var att analysen gav möjlighet till flexibilitet som passade mig. Att ha möjlighet att skriva ut och arbeta

med färgmarkeringar och arbeta med resultatet fysiskt var en möjlighet jag inte räknat med inför arbetet. Det gjorde det lättare att få en överblick av materialet.

5. Resultat och analys

I det här kapitlet presenteras resultat och analys av empirin. Genom analys av det empiriska materialet har tre centrala teman identifierats: Utmaningar, Kompetens samt Förändringar. Jag har analyserat empirin med understöd av det teoretiska ramverket som består av Wojciechowskas (2021) teori om socialt kapital och Lindbergs (2015) fyra yrkesidentiteter.

Deltagarna i undersökningen var under intervjuerna anställda på folkbibliotek som erbjöd bibliotekstjänster och programaktiviteter. Tre av deltagarna arbetade inom samma verksamhet och de två andra på separata verksamheter. Samtliga har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap och har varit yrkesverksamma som bibliotekarier i mer än fem år. Varje deltagare har fått ett kodnamn för att lättare kunna följa bibliotekariernas utsagor och upplevelser. Den alfabetiska ordningsföljden är inte densamma som den ordningsföljden som intervjuerna genomfördes:

Bibliotekarie A
Bibliotekarie B
Bibliotekarie C
Bibliotekarie D
Bibliotekarie E

5.1 Utmaningar i yrkesrollen

Bibliotekarierna som deltar i undersökningen uttrycker att det finns flera utmaningar i yrkesrollen. Några av de utmaningar som framkommer är utmaningar genom yttre påverkan som de upplevde att de har svårt att påverka. Utmaningarna är dåligt ledarskap, politiska beslut eller frustration över nya arbetsuppgifter som inte känns tillhörande för yrkesrollen som bibliotekarie. I det centrala temat utmaningar finns det två underteman: arbetet i verksamheten och ledarskap.

Tabell 1.

Utmaningar i yrkesrollen	
Arbetet i verksamheten	Ledarskap
Utmaningar som deltagarna har i det praktiska arbetet i biblioteket.	Utmaningar med chefer inom verksamheten eller kommunalt som påverkar arbetsmiljön.

5.1.1 Arbetet i verksamheten

Under intervjuerna framkommer det från bibliotekarie E att många av de traditionella arbetsuppgifterna har centraliserats i och med ett regionalt samarbete och att det innebär att arbetsuppgifter som tidigare befann sig på en lokal nivå inte längre finns kvar. Istället har bibliotekarie E fått nya roller inom förvaltningen och organisationen. Dessa nya roller kan vara att bibliotekarie E får utföra arbete inom administration, vaktmästeri och att vara stöd för andra organisationer inom förvaltningen och som bibliotekarie E inte upplever är adekvata för en bibliotekarie.

Jag har alldeles för lite arbetsuppgifter[...] Jag får väldigt mycket sitta och rulla tummarna och så. Därför har jag fått tagit över någonting. Det är inte bokcentrat men som jag gör på min arbetstid som bibliotekarier fast det inte ingår alls. [...] Det är alldeles för lite som har att göra med biblioteks eller bibliotekarieuppgifter att göra. [...]

Det finns också uttryck hos bibliotekarie C som också konstaterade att det finns arbetsuppgifter som administration och vaktmästeri men som C anser hör till när man jobbar på ett mindre bibliotek. Att göra saker själv och få sakerna gjorda var mer tidseffektivt än om de skulle be en annan person göra det, uttrycker bibliotekarie C.

[T]iden liksom försvinner ganska mycket också, man gör ju allting, man är vaktmästare och ekonom och man är ju alla funktioner... Det tillhör yrket att vara vaktmästare och ekonom faktiskt. Att man är klottersanerare, det var jag förra veckan. Det tar alldeles för lång tid att försöka få tag på fastighetsskötaren, istället för att bara byta den (lampan).

Det finns också andra arbetsuppgifter som flera av bibliotekarierna har blandade känslor och åsikter om att genomföra. I dagsläget finns det stora klyftor kring digital kompetens i samhället. Under senare år har behovet av att skriva ut papper och blanketter för att söka ekonomiskt bistånd eller andra statliga insatser ökat. De flesta människor vänder sig till biblioteket för att få hjälp. Det finns ett uttryck av motvillighet bland bibliotekarierna med att hjälpa biblioteksbesökare att skriva ut papper eller hitta blanketter på internet eftersom det kräver en it-kompetens som de inte alltid har och det går åt mycket tid för att hjälpa till. Samtidigt uttrycker de en medvetenhet om att arbetsuppgifter som de här behövs göras för att organisationen ska fungera. I relation till detta uttrycks det också att det inte finns någon annan instans i det offentliga dit användarna kan vända sig till i den här typen av frågor. Bibliotekarie E uttrycker det så här:

Utskriften är problematisk och kräver mycket IT-stöd. Mycket svårigheter kring frågor om blanketter och utskrifter.

Bibliotekarie A har tidigare upplevt samma utmaningar med utskrifter på sin arbetsplats men att man kollektivt inom förvaltningen identifierat problemet och åtgärdat det och beskrev det såhär:

Informationsdisken har blivit mer renodlad eftersom man med hjälp inom förvaltningen har kunnat avlasta arbetsuppgifter[...]. Kontaktcentret har tagit över funktionen av IT-stöd eller hjälp med utskrifter. Digitalt utanförskap är förvaltningens gemensamma ansvar [...]

På arbetsplatsen har man kunnat åtgärda utmaningen med utskrifter genom att omplacering utskrifter som omlokaliseras till ett kontaktcenter i samma byggnad. Att kunna skapa ett kontaktcenter kräver att kommunen och förvaltningen har en god insyn och ett samarbete

med biblioteken, de hade kunnat lyfta problemet och de hade blivit hörda. Precis som Wojciechowska (2021) menar att om man inte har en arbetsgivare eller en chef som har insyn kan det vara svårt att få stöd. Med stöd från förvaltningen kunde deltagares A:s arbetsplats lyssna in vad bibliotekspersonalen identifierar ett behov från samhället, som ett kontaktcenter.

När det kom till problemen med utskrifter uppfattar jag att deltagarna A, B och E att det kan vara återkommande personer som söker hjälp för att skriva ut på biblioteken. Man kan förstå att vid första tillfället antar bibliotekarien en handledarroll gentemot användaren. Men när deltagaren upplever att användare aldrig försöker själv och alltid skulle ha hjälp med utskrifter minskar intresset av att hjälpa till då deltagare istället upplever att den alltid gör hela jobbet. Det man kan tolka hos deltagarna är att de första tillfället kunde motiveras med att bidra med digital kompetens hos användaren, då bibliotekarien antar en pedagogisk roll. Men ju fler gånger samma användare återkommer desto mer övergår det från att vara en pedagogisk arbetsuppgift till att vara ett utförande av en enklare syssla till en passiv deltagare. Med andra ord blev bibliotekarien i användarens ögon någon som skrev ut papper snarare än någon som bidrog till användarens lärande inom det digitala. Det kan ses som att bibliotekarien försvagar sin legitimitet i samhället, och att användaren inte har någon trovärdighet gentemot professionen. Som Kåring Wagman (2008) är inne på i sin forskningsöversikt så är professionen svår att definiera för en bibliotekarie själv, vilket även speglas hos användaren som möjligen har en sämre insikt av den kunskap som en bibliotekarie besitter. Det har uppkommit klyftor när det kommer till digital kompetens (Höglund, 2012) som finns kvar än idag. Att en bibliotekarie ska ha kunskaper inom digital kompetens och informationskompetens är något flera forskare anser är viktigt för yrkesrollen (Audunsson et al., 2020; Kåring Wagman, 2008; Lindberg, 2015). Att ha en universitetsexamen och besitta den kompetens som en bibliotekarie har och ändå få stå och skriva ut papper åt folk som inte har en vilja att försöka förstå eller lära sig kan leda till att man tappar motivationen. Det här kan kopplas till följd av att anställda inte blir hörda av sina chefer som Wojciechowska (2021) menar är viktigt i verksamheten och på sikt gör att det sociala kapitalet faller och att bibliotekens besökarna tappar förtroende för biblioteken.

Utifrån Lindbergs (2015) fyra yrkesidentiteter kan man se bland bibliotekarierna A, B och E att det finns uttryck och en vilja om att besökarna ska besitta en egen digital kompetens vilket kan kopplas till den tekniska yrkesidentiteten. Lindberg uttrycker att den tekniska orienteringen önskar arbeta med en avancerad it-kompetens, men vad som är en avancerad kompetens kan vara en tolkningsfråga. I det här fallet med låntagaren kan man förstå att det tycker att det är för avancerat att de därför inte heller kan göra det själv. Medan bibliotekarierna kan tycka att det är en enkel handling och något användarna kan lära sig. Det finns även intryck av den konservativa identiteten (Lindberg, 2015) när det kommer till vad användarna behöver eller förståelse utifrån ett användarperspektiv bland samma bibliotekarier. Att enbart en arbetsplats av tre i denna undersökning hade möjligheten att skapa ett kontaktcenter var på grund av att förvaltningen hade möjligheten att lyssna och se problemet samt att resurserna för att skapa ett sådant center fanns.

5.1.2 Ledarskap

Ett annat undertema till utmaningar i yrkesrollen är ledarskap. Att ledarskap är en väsentlig funktion för en organisation och verksamhet är ett faktum som påverkar bibliotekariers yrkesroll på biblioteken. Flera bibliotekarier uttrycker under intervjuerna att ledarskapet i form av chefer och kollegialt arbete är väldigt viktigt för att kunna driva sitt eget arbete framåt. När deltagarna använder begreppet det egna arbetet syftar de på icke beståndsrelaterade arbetet som uppsökande verksamhet, programaktiviteter eller läsfrämjande insatser som ibland kräver att de behöver vara kreativa och nytänkande. Det finns erfarenhet av dåligt ledarskap bland bibliotekarierna som gjort att de vantrivts på arbetsplatser och i vissa fall också hade sagt upp sig från arbetsplatsen. Dåligt ledarskap definieras i form av att chefen haft dålig inblick i hur ett bibliotek fungerar och i verksamhetens funktioner.

Det kollegiala samarbetet och relationerna är viktiga bland bibliotekarierna, speciellt när det finns brister i ledarskapet. I undersökningen framkommer det från en bibliotekarie C att det funnits tillfällen som bibliotekarien sökt stöd eller ställt frågor angående verksamheten till en chef men som då inte fått något stöd eller hjälp. Istället hade bibliotekarien fått ta hjälp från kollegor på andra bibliotek.

Det är onödigt att varje gång uppfinna hjulet. Det fanns inte något stöd från chefen som kunde ge vägledning i verksamheten.

Bibliotekarie C beskriver att det finns brister i ledarskapet och på arbetsplatsen, speciellt uppfattades det när bibliotekarien var nyanställd, det fanns ingen att fråga som kunde hjälpa till eftersom cheferna hade dålig insyn i verksamheten. Därför är det viktigt för deltagare att nyanställda eller vikarier inte ska uppleva samma sak på det biblioteket hen är verksam på i dagsläget.

Det finns även de som ger uttryck för att de har en positiv upplevelse av ledarskap och kollegor, speciellt när det kommer till vad som ger dem motivation i arbetet. Bibliotekarie E uttrycker det som såhär:

Bra stöd i form av kollegor och förvaltningar inom kommunen, viktigt att vara motiverad, det dagliga arbetet kan göras oavsett, men de varierande arbetsuppgifterna håller motiveringen uppe.

Wojciechowska (2021) skriver om hur viktigt det är med ett bra ledarskap för att hela organisationen ska fungera och för att medarbetarna ska kunna ha en god relation till användarna. För deltagarna är det viktigt med kollegor för att kunna upprätthålla och hålla sig motiverade i sitt arbete. I det fallet med Bibliotekarie A där utskrifter som omlokaliseras kan man tolka att det finns en känsla av belåtenhet av att kunna fokusera på informationshantering som deltagaren uttryckte det och användare som var i behov av hjälp med digitala tjänster fick den hjälp de behöver på annat sätt. Bland deltagarna går det att konstatera att de har upplevt brister i ledarskapet på verksamheten och att ledarskapet är viktigt för att kunna bedriva den sortens verksamhet som besökare och personalen efterfrågar. Detta bekräftar Wojciechowska (2021) teori om socialt kapital och de negativa effekter som verksamheten får om en bibliotekarie har en dålig upplevelse av ledarskapet. Konsekvenserna som kan uppstå för det sociala kapitalet om det finns ett bristande ledarskap är att det i sin tur konsumerar användarnas tillit till biblioteket och dess personal som i sin tur också kan leda till att människor i samhället förlorar tilliten till samhället och dess verksamheter (se Wojciechowska, 2021).

För samtliga deltagare så är det också viktigt med samarbete och kommunikation för att verksamheterna ska kunna fungera och utvecklas framåt. Även om de har olika negativa eller positiva erfarenheter och upplevelser när det kommer till samarbete och kommunikation inom verksamheten så anser samtliga bibliotekarier i undersökningen att det är viktiga aspekter som bör fungera inom verksamheten, utifrån dessa uttryck kan vi koppla bibliotekarierna till Lindbergs kommunikativa yrkesidentitet (se 2015), eftersom samtliga bibliotekarier vill förstärka kommunikationen i verksamheten och önskar ha en tryggare yrkesrelation till chefer eller medarbetare, för att det i sin tur kan förbättra deras arbete som påverkar användarna.

5.2 Kompetens

Det finns kunskapsområden som deltagarna anser är viktiga för en folkbibliotekarie. Viss kunskap har man kunnat inhämta under utbildningen men främst kommer kunskapen med tiden uttrycker samtliga bibliotekarier i undersökningen. I det centrala temat kompetens identifieras tre underteman: tidigare kompetens och erfarenhet, social kompetens samt ämnesspecifik kompetens. De två sistnämnda underteman har inspirerats av Kåring Wagmans (se 2008) presentation om yrkesrollens kompetens Wagman menar att det finns två grundkompetenser som en bibliotekarie bör ha och som jag i analysen har identifierat men jag har även identifierat ett tredje; tidigare kompetens och erfarenhet.

Tabell 2.

Kompetens för yrkesrollen		
Tidigare kompetens och erfarenhet	Social kompetens	Ämnesspecifik kompetens
De olika kompetenserna som fanns gemensamt på verksamheten bland personalen.	En kompetens som anses generell av deltagarna inom yrkesrollen som bibliotekarie på folkbibliotek.	En typ av kompetens som deltagarna uttrycker att de själva behövde/behöver mer utav och som är specifik till ett visst område.

5.2.1 Tidigare kompetens och erfarenhet

Det som formar och påverkar hur och vad bibliotekarierna arbetar med drivs av eget intresse, både privata sådana och inom yrkesrollen. Samtliga bibliotekarier i undersökningen har studerat på högskola eller universitet innan de läst en bibliotekarieutbildning. Det finns utbildningsbakgrunder inom kultur, ekonomi, pedagogik, språk eller litteratur med flera. Det finns bland flera bibliotekarier ett samband mellan den utbildningsbakgrund de har innan studierna inom bibliotek- och informationsvetenskap och de arbetsuppgifter som de beskriver sig ha under intervjun.

Bibliotekarie A har under bibliotekarieutbildningen valt kurser som försett bibliotekarien med kunskaper inom IT. Efter examen har bibliotekarie A jobbat mycket med IT på

biblioteket. Det finns också ett privat intresse av ämnet. Bibliotekarie B har utbildningsbakgrund inom pedagogik och läraryrket och har erfarenhet av arbete med barngrupper och som har jobbat mycket med målgruppen barn på biblioteket som bibliotekarie efter examen. Samtidigt har också bibliotekarie D utbildningsbakgrund inom kultur och har på senare år fått ta mer ansvar inom kulturförvaltningens andra verksamheter.

Bibliotekarierna A, B och D har alla en koppling till en utbildningsbakgrund av eget intresse som kan ha påverkat eller gjort att det haft möjlighet till det arbete som de bedriver i dagsläget. I vissa fall är det något de ansåg som positivt men inte alltid. Det finns de som medvetet tagit avstånd till den arbetskultur och arbetsuppgifter de haft innan. Bibliotekarie C har innan bibliotekarieutbildningen arbetat inom grafisk design men det är viktigt för bibliotekarie C att särskilja från den typen av yrkesverksamhet eftersom bibliotekarien anser att det finns en dålig arbetskultur inom den yrkesrollen och har därför gjort ett aktivt val att distansera sig från den typen av arbetskultur och arbetsuppgifter.

Att ha olika utbildningsbakgrunder och kompetenser på sin arbetsplats var något flera bibliotekarier anser är positivt. De olika kunskapsområden som beskrivs är inom IT, pedagogik, olika litteraturgenrer, kunskaper om olika målgrupper med flera. De olika kompetenserna är något som de anser gynnar arbetsplatsen och att man kan ta hjälp av varandra. Men det finns också kunskapsområden som deltagarna uttrycker att de önskar att de själva haft som nyanställda, flera bibliotekarier beskriver det som att det var en del av en lärandeprocess och att man lär sig mycket efterhand under arbetets gång.

I det här temat kan vi se att det är viktigt för bibliotekarierna att kunna ta hjälp av kollegor och samarbeta. Genom kollegialt samarbete har bibliotekarierna ett större förtroende för verksamhetens kompetens i stort och den delade kompetens upplevs stärka förtroendet för sin kompetens. Det här förstärker Wojciechowska (2021) idé om socialt kapital och att samarbete stärker förtroendet mellan medarbetare inom verksamheten, för att man ska kunna bedriva sitt arbete framåt och kunna skapa ett förtroende utåt. En följd av den stärkta tilliten är också den positiva effekten på det sociala kapitalet, som gynnas genom att användarnas förtroende för biblioteket som kommunal verksamhet förstärks. Utifrån detta förtroende och tillit ges möjlighet till en mer kreativ och nyskapande verksamhet där användare blir mer socialt engagerade. Detta eftersom bibliotekarierna inte behöver ta en mer kontrollerande roll.

När vi pratade om deltagarnas egna tidigare arbete eller utbildningar upplever jag inte att det var något som de själva hade användning av som bibliotekarie. Att det hade kunskaper inom litteratur, kultur, design eller pedagogik var ingenting som de själva uttryckte var användbart i det dagliga arbetet. Men när det pratades om deras kollegors tidigare erfarenhet och kompetens från andra utbildningar och arbetet så var det användbart. Att man besitter kompetens som man tror är allmän kunskap är vanligt. Ibland kan det vara svårt att definiera vilken typ av kunskap som man besitter i ett visst ämne, för att det för en själv är så naturligt och en del av vem man är.

Den kommunikativa identiteten (Lindberg 2015) präglas av kommunikation mellan användare och bibliotekspersonalen. Men min förståelse är att den kommunikativa bibliotekarien också kan innebära att man är kommunikativ till sina medarbetare, genom samarbete och kunskap att uttrycka sina egna kunskapsområden men också genom att identifiera sina kollegors kompetens. Bland bibliotekarierna upplever alla att de på något

sätt arbetar nära sina kollegor och att de kan hjälpa till och få hjälp av varandra. Men den kommunikativa identiteten uttrycker även att utbildningen inte är tillräcklig och att kunskap kommer från erfarenhet, likadant kan vi se att alla bibliotekarier uttrycker sig.

5.2.2 Social kompetens

Bibliotekarierna upplever ett glapp mellan bibliotekarieutbildningen som de gått och det praktiska arbetet som de utförde när de var nyanställda. Den typ av glapp som de beskriver handlar om att de saknar viss kunskap eller erfarenhet som de önskat sig ha från utbildning som social kompetens. Deltagarna beskriver det på samma sätt som Hansson (2018) skriver om ett glapp från bibliotekarieutbildningen till yrkesverksamheten på biblioteket. Bibliotekarierna försvarade dock utbildningen med att uttrycka att det är en del av processen och att man lär sig mycket efterhand under arbetets gång. Bibliotekarie B uttryckte utmaningarna med yrkesrollen och att man har ett ansvarsområde som man har djupare kunskap av men i resten av verksamheten så har man en generell kunskap:

Man kan lite om allt men sällan mycket om allt.

Bibliotekarie B beskriver sig vilja ha kompetens i flera områden inom verksamheten, men att bibliotekarie B är ansvarig för en specifik målgrupp och att det gör det svårt att byta eller vidareutveckla kompetens i andra områden av verksamheten eller byta målgrupp.

Flera deltagare uttrycker att de upplevt mycket osäkerhet som nyanställda men att de i dagsläget inte har kvar den känslan. Det kan ha att göra med att de är tryggare i sin yrkesroll och har mer erfarenhet än vad de hade som nyanställda. Osäkerheten som nyanställd tycks vara ett ämne som deltagarna personligen hade blandade åsikter om. Några av bibliotekarierna hade under studietiden arbetat på bibliotek och hade en viss bild av det praktiska arbetet med beståndet och låntagare. Bibliotekarie A hade inte arbetat på bibliotek innan examen och bibliotekarien uttryckte att arbete med bestånd och de mer traditionella arbetsuppgifterna i kombination med allt annat arbete var "överväldigande" som nyanställd.

En av de kompetenserna som samtliga bibliotekarier uttrycker är viktiga inom yrkesrollen som bibliotekarier är arbetet med besökare i informationsdisken, och det är att besitta en social kompetens. När jag ställde frågan om hur man får social kompetens var det få som hade svar på det, men att det främst kommer ifrån livserfarenheten och erfarenheten av att jobba som bibliotekarie. Bibliotekarie C uttrycker det så här:

Känn in sina låntagare [...]den faktiska upplevelsen också spelar roll.

Att ha social kompetens uttrycker bibliotekarie C har att göra med att se sina låntagare. Alla bibliotekarierna uttrycker att kunskap i social kompetens är viktigt i bemötandet av bibliotekens alla olika målgrupper när man vill arbeta ur ett användarperspektiv. Det var något som de framförallt hade utmaningar med när de var nyanställda. Bibliotekarie A uttrycker det så här:

Utbildningen ger ganska lite praktisk kunskap och det lär man sig när man börjar jobba[...]. Jag var inte beredd på den typen av frågor i disken, det är allt man får lösa.

Det finns en önskan om att praktisk kunskap borde läras ut på bibliotekarieprogrammet eftersom bibliotekarien upplever sig sakna erfarenheten men att den kommer med tiden.

Det här bekräftar Wojciechowska (2021) resultat som diskuterar hur viktigt det är med social kompetens och erfarenhet för en bibliotekarie. Social kompetens innebär att man förstår sina besökare och personer man möter som kan leda till kunskaper utifrån ett användarperspektiv som i sin tur leder till Wojciechowskas (2021) definition av ett socialt kapital. Bibliotekarie E bekräftar det tankesätt som Wojciechowska uttrycker att social kompetens handlar om, det är att man inte ska agera som en vän till användaren men att kunna ha empati och förståelse i syfte av att få en god professionell relation till användarna och samtidigt få en kännedom om bibliotekens användare som i sin tur leder till att man kan arbeta ur ett användarperspektiv. Det bibliotekarieutbildningen hade kunnat göra för att förstärka kunskapen av social kompetens hos studenter är att införa någon form av verksamhetsförlagd utbildning som bibliotekarierna i studien uttrycker sig sakna från utbildningen.

I temat social kompetens var samtliga bibliotekarier överens om att utbildningen saknar praktisk kunskapsutövning för blivande bibliotekarier. Social kompetens anser jag vara en generell kompetens som tidigare litteratur påpekar (Kåring Wagman, 2008; Michnik & Ytter, 2018; Walteson, 2018) identifierar som en kompetens, vilken alla bibliotekarier bör ha. Utifrån Lindbergs (se 2015) yrkesidentiteter finns det en koppling till den kommunikativa identiteten som innebär att det faktiska arbetet i biblioteket och utbildningen inte speglar varandra. Men så finns det uttryck som kan kopplas till den konservativa identiteten (se Lindberg 2015) där alla bibliotekarier i undersökningen uttrycker att service och bemötande är viktigt utifrån användarperspektiv.

5.2.3 Ämnesspecifik kompetens

En annan typ av kompetens som deltagarna upplever hade kunnat underlätta och förberett dem på yrket var att ha mer kunskap inom pedagogik, inte enbart teoretisk pedagogik som flera hade studerat men den praktiska pedagogiken. Bibliotekarie D uttryckte att pedagogik i praktiken är en större utmaning än vad bibliotekarien var beredd på och det upptäcktes först när bibliotekarien skulle ta emot större barngrupper och få dem och lyssna:

Pedagogik fanns i utbildningen som var teoretisk. Men i praktiken är det mer utmanande[...]

Bibliotekarierna A, B, E, och D uttryckte att det är en skillnad på praktisk och teoretisk pedagogik och att det varit eller är en utmaning för en bibliotekarie. Bland bibliotekarierna hade alla fyra studerat någon typ av pedagogisk kurs. Bibliotekarierna A, B, E och D uttryckte allihop att utmaningar med pedagogik varit som störst när de var nyanställda bibliotekarier då de upplevde att kurserna var för teoretiska och de saknade praktiska färdigheter inom pedagogik. Den här typen av specifik kunskap kan klassas som ämnesspecifik eftersom den fokuserar på viss typ av arbetsområde och målgrupp. I det här fallet uttryckte bibliotekarierna att kunskap om praktisk pedagogik framförallt är användbar när man tar emot större barngrupper på biblioteket.

Utifrån Lindbergs (2015) fyra yrkesidentiteter kan man koppla bibliotekariernas uttryck om att utbildningen och det faktiska arbetet på folkbibliotek inte överensstämmer som de hade hoppats, i och med att det saknar en viss typ av kunskapsområde. Det går att koppla till den kommunikativa yrkesidentiteten som uttrycker samma glapp. Under intervjuerna frågade jag inte bibliotekarierna om saknade denna kompetens om det var något som de i dagsläget skulle vilja lära sig mer av eller om de upplevde att den kunskap de fått från erfarenhet var tillräcklig.

5.3 Förändringar

I det sista centrala temat förändringar identifieras tre underteman. Med hjälp av Tabell 3 kan vi se hur och vad som definierar temat.

Tabell 3.

Yrkesrollens förändringar		
Projektbaserat arbetssätt	Bibliotekens roll i samhället	Generationsklyftor
De förändringar som identifierats inom verksamheten.	Hur dagens samhällsförändringar kommer att påverka det framtida arbetet för folkbiblioteken.	Framtida förändringar som baseras på skillnader mellan dagens yngre och äldre biblioteksanvändare.

5.3.1 Projektbaserat arbetssätt

Det finns en delad upplevelse av att yrkesrollen innebär mer av projektbaserat arbete, och att det har skett en förändring i sättet arbetet bedrivs. De projektbaserade arbetsuppgifterna som uttryckts hos bibliotekarierna handlar främst om arbete med läsfrämjande insatser, programverksamheter eller uppsökande verksamheter. Ingen av deltagarna pratade om projektbaserade arbetsuppgifter i samband med bibliotekens bestånd eller vid arbete i informationsdisken, det var heller inget som jag ställde frågor om under intervjuerna. Bibliotekarie A beskriver att de nästan alltid svara ja på förfrågningar av utställningar eller aktiviteter som användarna vill ska ske på biblioteket bibliotekarie, A och D beskriver det projektbaserade arbete så här:

Många aktiviteter är i ständig förnyelse och utveckling. Det är alltid så levande det man planerar och aktiviteter. Kommer någon utifrån så säger vi alltid ja, självklart. Alltid något som händer på biblioteket. Snabba puckar och inte så lång framförhållning.

Det är viktigt att vara motiverad. Det dagliga arbetet kan göras oavsett. Men de varierande arbetsuppgifterna håller motiveringen uppe. Det kommer alltid något nytt och det är så brett med arbetsuppgifter och variationer med det man arbetar med.

Även bibliotekarie B uttrycker att projektbaserat arbete blivit vanligare och likadant som bibliotekarie D uttrycker B att mycket av arbetet är i projektform och att fördelen med det projektbaserat arbetssättet är det förnyade sättet att arbeta och hitta nya användare vilket förhöjde motivationen i arbetet. Bibliotekarierna upplever att de kan vara mer tillåtande och flexibla i att involvera användare i planeringen av programaktiviteter och bibliotekstjänster. Motivation är enligt Wojciechowska (2021) viktigt att hitta när man jobbar i bibliotek, och ett tecken på att man har ett bra kollegialt samarbete eller arbetsklimat. Men det fanns också nackdelar med det här sättet att jobba på. Bibliotekarie A uttrycker att många aktiviteter kommer och går:

Ständig process av förändring[...] mycket aktiviteter som kommer och går. Som inte kommer tillbaka och som kommer göras om.

Man formar rollen mycket själv genom att vara en projektperson och ta mycket egna initiativ. Man får uppfinna egna arbetsuppgifter. Ingenting är rutinbaserat och det kan jag sakna.

En följd av att jobba projektbaserat och att driva sitt arbete efter eget intresse är att det upplevs vara svårt att hitta ett "rutinbaserat" ramverk som bibliotekarie D uttrycker det. Det finns i sättet bibliotekarien uttrycker det på en medvetenhet om att hålla motivationen uppe och att alltid arbeta framåt. En annan nackdel som bibliotekarie B uttrycker är att de ofta är ensamt ansvariga för många delar på sin arbetsplats med en hög arbetsbelastning. Genom att få flera kollegor i sitt team har gjort att de kan dela på arbetsbelastningen i högre grad. Arbetsuppgifterna inom yrkesrollen upplevs vara i en ständig förändring, speciellt när det kommer till programverksamheten som påverkas av samhällets efterfrågan.

Det finns uttryck från bibliotekarie C som medvetet valt att inte jobba projektbaserat och att istället etablera rutiner och aktiviteter för ett långsiktigt arbete. Anledning till det här är enligt bibliotekarie C att det finns flera nackdelar med kortsiktigt arbete som inte är ett hållbart sätt att arbeta på.

Om jag halkar här ute och får en hjärnblödning, då kan någon annan göra den grejen, utan att behöva fråga mig [...] verksamheten fortsätter.

Bibliotekarien berättar om riskerna som uppstår när verksamheten är beroende av en specifik person och om den personen skadar sig eller slutar så är det svårt att ersätta. En annan anledning är också att bibliotekarien anser att det påverkar arbetsklimatet negativt. Deltagaren uttrycker att det är viktigt att arbeta med dokumentation när man arbetar långsiktigt. Dokumentation i sitt arbete och av rutinerna på arbetsplatsen krävs för att det ska vara hållbart och för att säkerhetsställa att rutinerna efterföljs, hävdar bibliotekarie C.

Hos bibliotekarierna A, B och D finns det kopplingar till den kommunikativa identiteten (Lindberg, 2015). Identiteten är driven på bibliotekariens inre värderingar och motivation och som Lindberg beskriver så är det alla framåt drivande i sitt arbete. Bibliotekarie C som uttrycker att det är viktigt med dokumentation kan kopplas till den konservativa identiteten (se Lindberg, 2015) eftersom bibliotekarien fokuserar på att sitt arbete ska vara beständigt med fokus på bibliotekets bestånd och att de dagliga arbetet och servicen för användarna ska finnas där.

5.3.2 Bibliotekens roll i samhället

Min undersökning genomförs under en tid av regeringsskifte i Sverige. Bibliotekarie A upplever en del oro kring den nya högerregeringen. Bibliotekarien uttrycker en rädsla om att folkbiblioteken kommer få minskade resurser och andra typer av krav än innan.

Bibliotekarie A uttrycker en oro kring att det finns ett minskat intresse av läsning i samhället där bibliotekarien verkar. Även om detta i dagens läge inte påverkar bibliotekens dagliga arbete kan det på sikt komma att påverka samhället och kunskapsinhämtningen bland unga och för bibliotekens roll i samhället. Bibliotekarie A och D uttrycker det såhär:

[...] det kommer bli svårt för barn i yrkeslivet om de inte läser tidigt. Det lustfyllda läsandet är viktigt och inspirerande.

Läsningen är våldsprevention [...] som förebygger utanförskap.

I ett sammanhang där man upplever att arbete man gör inte är tillräckligt så kan det göra att man tappar motivationen eller tron på sitt syfte. Men bland bibliotekarierna A och D så finns det omvända. De anser att det minskade intresset av läsning i samhället istället bidrar till motivation i deras arbete och driver arbetet framåt. Att arbeta med uppsökande verksamheten och vara fantasifull i det läsfrämjande arbetet är något som de anser är ett viktigt syfte som folkbiblioteket har. När det kommer till uppsökande verksamhet så är det något som Bibliotekarie D också uppmärksammar att folkbibliotekens arbete i framtiden kommer att vara mer av 'uppsökande verksamhet' jämfört att hitta nya sätt att använda den fysiska boken för att locka till läsning.

En effekt av att intresset för läsning minskar i samhället är att bibliotekets läsfrämjande arbete blir ännu viktigare. Bibliotekens arbete fortsätter att ha en viktig roll i samhället och för att barn tidigt i livet ska uppleva läsningens positiva effekter, kunskaper inom litteracitet samt stärka det sociala kapitalet (se Wojciechowska, 2021).

Bibliotekarie A och D upplever att förändringar och kommande förändringar går att relatera till den konservativa identiteten (se Lindberg, 2015), eftersom de lägger mycket fokus på bibliotekets bestånd och den tryckta boken. Men i och med att de även samtalar om nytänkande och kreativa sätt för att nå biblioteksanvändare så kan de delarna även kopplas till den kommunikativa identiteten som strävar efter kontakten till användaren (se Lindberg, 2015).

5.3.3 Folkbiblioteken i framtiden

Att ständigt vara aktuell och nå ut till framtida biblioteksanvändare är något de flesta bibliotekarier i studien arbetar med. Flera uttrycker att det är viktigt för biblioteket att ha ett starkt samarbete med andra föreningar och organisationer som finns kommunalt där biblioteket finns. Att fortsätta det projektbaserade arbetet framåt med att hitta nya vägar för att arbeta med läsfrämjande insatser och synliggöra biblioteken upplevs vara viktigt framöver och att stärka biblioteken som varumärke finns det uttryck för bland bibliotekarierna.

När jag ställde frågan om bibliotekens framtid så uttrycker bibliotekarierna att det framtida arbetet kommer att kräva ännu mer fokus på läsfrämjandet bland yngre, medborgarservice, eller ännu mer arbete i projektform. Men ett tema som stod ut handlade om folkbiblioteket som fysisk plats och att fysiska böcker skulle fortsatt vara viktiga.

Den fysiska boken kommer att leva vidare. Biblioteken som en plats utan notiser som stör, en viktig motpol.

E-böcker kommer inte öka, de unga föredrar tryckta böcker.

Bibliotekarie A uttrycker att folkbiblioteken kommer att vara en plats där människor inte störs av notiser eller meddelanden. Bibliotekarie A menar att när man läser en e-bok så finns det så mycket distraktion och störningsmoment och att biblioteken och den fysiska boken kommer vara en plats dit människor vänder sig till för att slippa all distraktion, en

plats som är neutral från alla krav och förväntningar.

Bibliotekarie B uttrycker att den tryckta boken kommer att vara mer aktuell än e-böckerna eftersom det är enbart äldre människor som vill ha e-böcker, och att unga idag inte är intresserade av e-böcker. När ungdomar kommer till biblioteket är de intresserade av att hitta en fysisk bok på plats. De intressen och deras sätt att läsa på kommer framöver att vara framtidens vuxna och deras intressen och sätt att läsa. Saker och ting är föränderliga men det är ett intressant och lärorikt perspektiv att ha kunskap om när det kommer till ett användarperspektiv, att följa sina användare precis som Wojciechowska menar är det sätt man måste arbeta på för att skapa en tillit.

Trots att vi pratar om biblioteken i framtiden så finns det utifrån Lindbergs (2015) yrkesidentiteter en identitet som är framträdande i den avslutande delen av analysen, nämligen den konservativa. Att biblioteken i framtiden kommer ha en viktig fysisk plats där även det fysiska beståndet fortsatt kommer att vara viktigt är tankar som bibliotekarierna hade kännetecknar också den konservativa identiteten (se Lindberg, 2015).

6. Diskussion

Syftet med denna studie är att fånga folkbibliotekariens upplevelser av yrkesrollen. Diskussionskapitlet lyfter fram delar från resultat och analys i relation till litteraturöversikten som presenterats i denna uppsats.

6.1 Professionens utmaningar

I avsnitt 5.1 utmaningar i yrkesrollen så kan vi identifiera utmaningar med it-service. Det finns uttryck av olust när det kommer till att ge användare stöd och hanteringen av IT-service, framförallt eftersom det går åt mycket tid och att det inte finns tillräckligt med resurser. Audunsson et al. (2020) beskriver att it-service är en central arbetsuppgift för många bibliotek, trots det här visar min undersökning att intresset är lågt utifrån bibliotekariernas upplevelser av det arbetet. Utifrån samhällets efterfrågan så finns det ett behov av den här typen av stöd, att det fallit på folkbiblioteken är inte underligt med tanke på att folkbiblioteken är för många en plats dit man kan vända sig till för att få hjälp med det mesta. De som påverkas av det här är bibliotekarierna. I de olika fallen i analysen som presenterar problematiken med utskrifter var att bibliotekarierna upplevs undermineras i sin yrkesidentitet. Som Wojciechowska (2021) är inne på är det viktigt för folkbiblioteken att användarna upplever tillit för bibliotekarieprofessionen. Denna tillit skapas av att bibliotekarien har ett gott samarbete internt samt känner tillit till användarna. Detta ger en effekt av att tilliten mellan användare och bibliotekarier blir starkare. Problemet är dock att gränsdragningarna av arbetsuppgifter i praktiken ofta är svåra. I många fall vet kanske inte heller bibliotekarien att en gräns bör skapas. Det finns en osäkerhet, en osäkerhet som kan påverka känslan av tillit. Det är viktigt att det finns en konsensus för de riktlinjer som finns på biblioteken och att de efterföljs i de yttremiljöerna. Men samtidigt ligger det i bibliotekets natur i att möta en mångfald av användarna som har unika behov som i vissa fall kräver att man gör avvikelse från riktlinjerna.

Istället bör man fokusera på att vända frågan till sin chef, och fokusera på att chefen sätter tydliga riktlinjer för sina anställda så att de gemensamt skapar tillit inom verksamheten, som då kan återspeglas i de yttre miljöerna som biblioteksrummet. I Michniks artikel (2014) uppmärksammar lokalpolitikerna i intervjuerna att digitala tjänster på folkbiblioteken kan komma att medföra en del utmaningar för yrkesrollen. Tio år efter att Michniks artikel publicerades så är dessa prognoser verklighet. En del bibliotekarier upplever att de inte har tillräckligt med kompetens och resurser inom området och att det går åt mycket resurser för att hjälpa till.

Framtidsspaningen med lokalpolitiker har till viss del blivit realitet för många bibliotek, digitalisering och hjälp med IT har blivit större men kompetensen och framförallt resurserna upplevs inte finnas där. Att bibliotekarier uttrycker att de inte har rätt kompetens är enligt Michnik (2014) en indikation på att biblioteken då inte heller ska erbjuda tjänster som de saknar kompetens inom, för att det på sikt gör att biblioteken förlorar sin sociala legitimitet och man kan då inte heller tillhandahålla programaktiviteter för den mångfald som biblioteket har i uppdrag att erbjuda.

Inte heller har politikernas förhoppning om att användarna ska ha blivit mer självständiga när det kommer till de digitala tjänsterna. Eftersom det antas vara samma personer som återkommer för att få hjälp. Om intresset från verksamheten finns att tillhandahålla it-service så ligger då ett ansvar på verksamhetens chefer att också erhålla särskilda resurser (se Michnik, 2018; Wojciechowska, 2021).

Bibliotekarierna i min undersökning bekräftar även Gray & Howards (2017) resultat angående ungdomars låga intresse av e-böcker. Audunsson et al (2020) påpekar att e-böcker har en växande roll i folkbiblioteket. Både bibliotekarierna i min undersökning samt Gray & Howards (2017) undersökning så påpekar bibliotekarierna att syftet med e-böcker inte är att ersätta den fysiska boken utan enbart kompletterande för att nå en annan typ av användare, som även Michnik (2017) påpekar i sin avhandling kan spela en stor roll i samband med uppsökande verksamheter.

6.2 Yrkesrollens komplexitet

I det inledande avsnittet och problemformuleringen av denna uppsats beskriver tidigare studier bibliotekens behov av nya kompetensområden inom folkbibliotekens verksamhet (Heurlin & Wallén, 2020; Höglund, 2012; Johnston et al., 2022). Utifrån empirin som denna undersökning sammanställt så förstärker det den slutsatsen som dessa författare uppmärksammar. Det finns ett behov av kunskap inom pedagogik, socialt arbete, kultur och kommunikation bland bibliotekarier. Johnston et al (2022) ger uttryck för att det bör finnas bibliotekarier som är ämnesspecialister inom respektive område vilket dock inte är något som förstärks i den här undersökningen. Deltagarna ger uttryck för att en bibliotekarie behöver ha generell kompetens i alla dessa områden, samt fördjupad praktisk kunskap inom pedagogik. Enligt Sundin (2018) går arbetet med digital kompetens och pedagogik hand i hand. Sundin menar att arbetet med digital kompetens är svår att genomföra om man inte har tekniken och kunskaper för att på ett pedagogiskt sätt vägleda och lära människor hur de ska bli självständiga med utskriften i detta fall.

I Michniks artikel (2014) uttrycker lokalpolitikerna att det är viktigt att tillhandahålla den kompetensutveckling som behövs för att verksamheten ska kunna bedrivas. Flera bibliotekarier uttrycker att de saknar kompetens inom pedagogik för att kunna ta emot större grupper med barn inom verksamheten, och det finns inget uttryck om att det genom sina verksamheter heller inte erbjudits kompetensutveckling inom området. Deltagarna uttrycker inte något samband mellan pedagogiska färdigheter och arbetet i informationsdisken, något som Sundin (2018) menar är kompetensområden som kompletterar varandra.

Johnston et al. (2022) beskriver en ny typ av yrkesroll och kompetens som bibliotekarier kan relatera till som kommunikatör, eventkoordinator med flera. I min undersökning är det inte den här typen av kompetens som deltagarna pratar om eller yrkesroller som de ger uttryck för att de relaterar till. Det som är framträdande i Johnston et al.'s studie och som min studie bekräftar är att bibliotekarierna arbetar allt mer projektbaserat när det kommer till programverksamhet och uppsökande verksamheter. I det projektbaserade arbetssättet upplevs det både för- och nackdelar som deltagarna ger uttryck för, som gör rollen komplex. Den största fördelen var att det kortsiktiga arbetet motiverade och utmanade det dagliga arbetet men att det upplevdes vara individuellt utformat. Trots att bibliotekarierna arbetar nära sina kollegor så finns det en individualism hos bibliotekarierna. Det förstärker Höglunds (2012) teori om bibliotekariers yrkesroll som komplex därför att yrkesrollen är individuellt utformad och bygger på ett kreativt arbete som kan drivas av eget intresse samt av den lokala verksamheten (se Kåring Wagman, 2008)

Bland bibliotekarierna som arbetar i projektliknande former så upplever de att deras arbete är i ständig förändring, men att de saknar ett ramverk för rutiner. Sedan finns det de som

inte upplever det projektbaserade arbetssättet och som har andra arbetsuppgifter utöver de traditionella bokcentrerade arbetsuppgifterna, som arbetar med verksamhetens vaktmästeri och administration. Det finns ett glapp mellan de två grupperna. De delade inte varandras upplevelse i sättet att arbeta på. Audunsson et al. (2020) identifierar två yrkesroller- den traditionella och den nya bibliotekarierollen och beskriver dem som två åtskilda roller, men som samspelar med varandra. I det här fallet kan vi att de som jobbar projektbaserat kan relateras till Audunsson et al.:s (2020) nya yrkesroll och de som jobbar med bestånd och verksamheten kan relateras till den traditionella yrkesrollen. Det bekräftar Audunsson et al.:s teori om yrkesrollerna.

6.3 Folkbibliotekens roll i samhället

I den avslutade delen i analyskapitlet av denna uppsats uttrycker två bibliotekarier en oro för framtiden, att biblioteken kommer att ha en ännu viktigare roll i samhället för att upprätthålla läsningen för de nya generationerna som ska komma, och att det kan bli en större utmaning av att få vuxna att förstå vikten av att läsa för sina barn. Därför är det viktigt för bibliotekarierna att arbeta för att upprätthålla en ständig aktualitet, framförallt i det långsiktiga arbetet för att förbli viktiga i samhället. Budd (2017) beskriver faktorer i samhället som ha störst påverkan på verksamheten men att det framförallt handlar om att bibliotekarierna måste kunna återspegla sina användares behov, både Michnik (2014) och Budd (2017) belyser att biblioteken måste återspegla mångfalden i samhället. Vi kan i analysen se att det finns uttryck för att biblioteken börjar att arbeta mer centraliserat och regionalt. Centralisering kan anses vara motsatsen till det kommunala arbetet som båda författarna anser att biblioteken bör arbeta mer med. Utifrån det projektbaserade arbetet som flera bibliotekarier arbetar med så kan vi också förstå att de arbetar med lokalsamhällets efterfrågan och behov, på så sätt blir arbete och verksamheten mer anpassat. Det tycks upplevas ett glapp mellan bibliotekariens arbete och verksamhetens arbete. Det här väcker hos mig tankar inför framtiden, på vilket sätt fungerar verksamheterna och var ligger makten om och hur biblioteksverksamheten faktiskt ska bedrivas? Utifrån intervjuerna tycks de flesta av bibliotekarierna vara självgående och att det inte finns ett nära samarbete tillsammans med chefer saknas det uttryck om.

7. Slutsats

Syftet med undersökningen är att få en förståelse för hur bibliotekarier på folkbibliotek upplever sin yrkesroll, hur de upplever att yrkesrollen har förändrats samt på vilken typ av kompetens som krävs för yrkesrollen. Frågeställningarna har besvarats med hjälp av de fem bibliotekarier som ställt upp som deltagare i undersökningen.

Bibliotekarierna som deltog i undersökningen upplever att det finns utmaningar i yrkesrollen som arbetsuppgifter de anser tar mycket omotiverad tid och som de inte anser är bibliotekariens ansvar som utskrifter, vaktmästeri och administration. Det fanns även utmaningar kring verksamhetens chefer och inom förvaltningen, en bra chef och förvaltning ska framförallt ha en god insyn i verksamheten och lyssna på den anställda. En bra arbetsplats i sin tur leder även till bättre relationer mellan besökare och bibliotekarier (se Wojciechowska, 2021). I analysen så framkommer det att bibliotekarier som upplever sig hörda av sina chefer också uttrycker att de känner sig mer tillfreds med verksamheten. Hos de bibliotekarier som uttrycker det motsatta var förhållandet omvänt, de uttrycker mer problem i verksamheten och utmaningar.

När det kom till kompetens så finns det kompetenser som bibliotekarier behöver enligt deltagarna och dessa kunde identifieras som en social kompetens samt en ämnesspecifik kompetens. Den ämnesspecifika kompetensen var framförallt att ha mer kunskap i praktisk pedagogik och helst skulle den finnas med i bibliotekarieutbildningen. En social kompetens kan anses som en generell kompetens som berör alla som bemöter användare på folkbibliotek. Den här typen av kompetens kom från erfarenhet av sociala sammanhang med andra människor genom erfarenhet av biblioteksarbete. Dessa två kompetenser kan inhämtas genom praktisk kunskapsinhämtning som bibliotekarierna önskade funnits med i bibliotekarieutbildningen i form av praktik eftersom det var en stor utmaning som nyanställda bibliotekarier.

Bibliotekarierna som arbetar på folkbibliotek upplever att yrkesrollen är i en ständig förändring och en ständig utveckling framåt, framförallt eftersom bibliotekarierna som deltog i undersökningen uttryckte att yrkesrollen innefattar allt mer projektbaserat arbete. Yrkesrollen upplevs ha en balans i att vara kulturförmedlande, läsfrämjande samt arbeta för att biblioteken ska vara en mötesplats för besökarna. Bland deltagarna finns det en framtidsvision om att arbetet kommer fortsätta i samma riktning som det har idag med fokus på bibliotekens fysiska bestånd och som fysisk plats.

Efter att ha presenterat empirin och analys finns det flera olika tendenser och kopplingar från bibliotekariernas upplevelse av yrkesrollen och tankar kring yrkesrollen som har kunnat knytas an till Lindbergs (se 2015) identifierade yrkesidentiteter som användes som ett teoretiskt ramverk till min studie. De mest framstående yrkesidentiteterna (se Lindberg, 2015) var den kommunikativa, konservativa samt den tekniska. Lindbergs yrkesidentiteter är tillåtande för öppna tolkningar, det ger möjlighet att fokusera på upplevelsen snarare än hur det praktiska arbetet utförs. Det ger också en infallsvinkel som belyser bibliotekariens olika yrkesidentiteter.

7.1 Förslag på fortsatt forskning

Ett intressant ämne att utforska skulle vara hållbarhet inom yrkesrollen, med fokus på det projektbaserade arbetet. Är det ett hållbart sätt att arbeta på och hur upplevs det projektbaserade arbetet? Det tycks vara en uppåtgående trend och allmänt känt inom biblioteksbranschen att arbeta på det här sättet men vad är det som driver det här sättet att arbeta framåt?

Ett annat förslag på en fortsatt forskning skulle vara att fokusera mer på Wojciechowska (2021) teori om socialt kapital. Hur upplever bibliotekarier relationen till användarna? Med tanke på socialt kapital, hur ser tilliten ut gentemot användarna?

Litteraturförteckning

Audunson, R., Hobohm, H. C., & Toth, M. (2020). LAM Professionals and the Public Sphere. I R. Audunson, H. Andresen, C. Fagerlid, E. Henningsen, H. Hobohm, H. Jochumsen, H. Larsen & T. Vold (red.) *Libraries, Archives and Museums as Democratic Spaces in a Digital Age* (165–184). De Gruyter Saur.
<https://doi.org/10.1515/9783110636628-008>

Almerud, P. (2000). Biblioteken, bibliotekarien och professionen: en rapport från fyra nordiska länder. Nacka: DIK- förbundet.

Bibliotekslag (SFS 2013:801). Kulturdepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801

Budd, J. (2017). *Six Issues Facing Libraries Today: Critical Perspectives*. Rowman & Littlefield Publisher.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3. uppl.). Liber.

Clemens, A. (2022). Gap mellan personalens och användarnas förväntningar. *Biblioteksbladet*.
<https://www.biblioteksbladet.se/nyheter/gap-mellan-personalens-och-anvandarnas-forvantningar/>

Eriksson, C., & Michnik, K. (2018). *Biblioteket på samhälleberget*. I U. Andersson, A. Carlander, E. Lindgren & M. Oskarson (red.) Sprickor i fasaden (233–247). Göteborgs universitet SOM institutet.

Goodsett M. & Koziura A. (2016). Are Library Science Programs Preparing New Librarians? Creating a Sustainable and Vibrant Librarian Community, *Journal of Library Administration*, 56:6, 697-721, DOI: 10.1080/01930826.2015.1134246

Gray, R., & Howard, V. (2017). Young Adult Use of Ebooks: An Analysis of Public Library Services and Resources. *Public Library Quarterly*, 36(3), 199-212. <https://doi.org/10.1080/01616846.2017.1316149>

Hansson, J. (2012). *Folkets bibliotek? Det lokala folkbiblioteket: förändring under 100 år: texter i urval 1994-2012*. Lund: BTJ Förlag.

Hansson, J., & Wisselgren, P (Red). (2018). *Bibliotekarier: i teori och praktik: utbildningsperspektivet på en unik profession* Lund: BTJ Förlag.

Heurlin, C., Wallén, C (Red). (2021). *När nyfikenhet, driv och kreativitet möts: Bibliotekariens roll som producent och utvecklare*. Kungliga biblioteket.

Höglund, L. (2012). Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet. I L. Weibull, H. Oscarsson & A. Bergström (red) *I framtidens skugga: fyrtiotvå kapitel om politik, medier och samhälle* (321-334). Göteborg universitet SOM-institutet

Johnston, J., Pálsdóttir, Á., Mierzecka, A., Audunson, R. A., Hobohm, H. C., Rydbeck, K., Tóth, M., Hvenegaard Rasmussen, C., Jochumsen, H., Khosrowjerdi, M., & Evjen, S. (2022). Public librarians' perception of their professional role and the library's role in supporting the public sphere: a multi-country comparison. *Journal of Documentation*, 78(5), 1109–1130. <https://doi.org/10.1108/JD-09-2021-0178>

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Kåring Wagman, A. (2008). Bibliotekarien och professionen en forskningsöversikt.

Lindberg, J. (2015). *Att bli bibliotekarie: informationssökning och yrkesidentiteter hos B&I-studenter och nyanställda högskolebibliotekarier*. University of Borås.

Michnik, K. (2014). Public libraries digital services and sustainability issues. *The BottomLine*, 28(½), 34-43. Doi: <https://doi.org/10.1108/BL-12-2014-0034>

Michnik, K. (2018). *Samhällets allt-i-allo? : Om folkbibliotekens sociala legitimitet*. Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT.

Michnik K. & Utter M. (2018). Nyutexaminerade bibliotekariers beskrivna kompetensluckor och utbildningens utmaningar. I Hansson J. & Wisselgren P. (Red.), *Bibliotekarier i teori och praktik. Utbildningsperspektiv på en unik profession*. Btj förlag.

Sundin, O. (2018). Den pedagogiska bibliotekarien: Från källkritik till källtillit. I Hansson J. & Wisselgren P. (Red.), *Bibliotekarier i teori och praktik. Utbildningsperspektiv på en unik profession*. Btj förlag

Walterson, K. (2016) Kennedy eller att kunna allt? I Schwarz, E. *Bibliotekariens praktiska kunskap*. Regionbiblioteket Stockholm.

Wojciechowska, M. (2021). Trust as a factor in building cognitive social capital among library workers and users. Implications for library managers. *The Journal of Academic Librarianship*, 47(1), 102300–. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102300>

Bilaga 1. Intervjuguide

Innan inspelningen har deltagarna informerats av följande:

- Samtyckesblankett
- Inspelning
- Syfte
- Rättigheter
- Anonym
- Ta din tid och fundera på frågorna innan du svarar, om du vill.

-Inspelnings påbörjas-

Bakgrund

Vilken typ av utbildningsbakgrund har du? Hur länge har du jobbat som bibliotekarie? Har du jobbat med något annat innan?

Kan du beskriva vilken typ av besökare ni har på biblioteket?

Bibliotekstjänster / Publika aktiviteter

Vilken typ av bibliotekstjänster har ni på biblioteket i dagsläget?

Finns det någon typ av bibliotekstjänster eller publika aktiviteter som ni planerar att införa?

Lånar ni ut något annat än de traditionella medierna på biblioteket som böcker, filmer, ljudböcker?

Yrkesrollen

Skulle du vilja beskriva dina arbetsuppgifter på biblioteket?

- Hur upplever du de arbetsuppgifterna?

Om du försöker minnas när du började arbeta på bibliotek, fanns det då några arbetsuppgifter som var utmanande?

- Kan du beskriva den situationen?
- Hur upplevde du den situationen?

Har du på sistone upplevt att det varit arbetsuppgifter som varit mer utmanande än andra?

- Skulle du vilja beskriva den situationen?
- Hur upplevde du den situationen?

Om och när det uppstår utmaningar, hur tar du dig an dessa? Hur skulle du beskriva din upplevelse kring din yrkesroll idag?

- Trivs du i rollen?
- Finns det något du skulle vilja förändra?

- Finns det något som känns mindre bra i rollen?
- Vill du beskriva på vilket sätt?
- Är det något specifikt du skulle kunna beskriva?
- Har du något konkret exempel?

Tror du att bibliotekarierollen kommer att se annorlunda ut i framtiden?

- Utveckla gärna
- Vilka kompetenser tror du kommer vara viktiga att behärska i den framtida rollen?

Avslutande frågor

Jag har inga fler frågor. Har du något eller några frågor som du vill ställa innan vi avslut intervjun?

Inspelnings avslutas

Bilaga 2. Matris över den tematiska analysen

Tabell 1.

Utmaningar i yrkesrollen	
Arbetet i verksamheten	Ledarskap
Utmaningar som deltagarna har i det praktiska arbetet i biblioteket.	Utmaningar med chefer inom verksamheten eller kommunalt som påverkar arbetsmiljön.

Tabell 2.

Kompetens för yrkesrollen		
Tidigare kompetens och erfarenhet	Social kompetens	Ämnesspecifik kompetens
De olika kompetenserna som finns gemensamt på verksamheten bland personalen.	En kompetens som anses generell av deltagarna inom yrkesrollen som bibliotekarie på folkbibliotek.	En typ av kompetens som deltagarna uttrycker att de själva är eller har varit i behov av och som är specifikt till ett visst område.

Tabell 3.

Yrkesrollens förändringar		
Projektbaserat arbetssätt	Bibliotekens roll i samhället	Generationsklyftor
De förändringar som identifierats inom verksamheten.	Hur dagens samhällsförändringar kommer att påverka det framtida arbetet för folkbibliotek.	Framtida förändringar som baseras på skillnader mellan dagens yngre och äldre biblioteksanvändare.